

ΣΥΣΤΑΣΗ ΦΟΡΕΑ ΙΔΡΥΣΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΟΥ

Κατά την ομιλία του στα Γιάννινα ο Πρωθυπουργός κ. Ανδρέας Παπανδρέου υποσχέθηκε την ίδρυση ξυλοβιομηχανίας στην περιοχή μας. Προ μηνός ο Υπουργός Γεωργίας ζήτησε τη σύσταση φορέα ίδρυσης βιομηχανίας ξύλου.

Η όλη όμως κίνηση καλύπτεται από κάποιο πέπλο και το χειρότερο ο Νομαρχιακό Συμβούλο Ιωαννίνων, παρά την έντονη άρνησή των

που έτσι ξεκίνησε.

Θάνα: κρίμα να χαθεί μια ακόμη ευκαιρία για το Ζαγόρι που στόχο πρέπει να έχει την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και την παραμονή των νέων στα χωριά τους.

Σχετικά με το όλο θέμα αποταθήκαμε στον κ. Στέφ. Στεργιάδη που παρακολούθησε τις συνεδριάσεις σαν εκπρόσωπος του Πολιτιστικού Συλλόγου Ζαγορίσιων και με-

Μπορούμε όμως να συμπεράνουμε ότι η μελέτη αυτή αποβλέπει: μεν στην αξιοποίηση των Δασών των τριών περιοχών και εντάσσεται σε ένα τεχνοκρατικό κυβερνητικό πρόγραμμα. Αιγνοεί εντελώς, γιατί δεν έγινε έρευνα για τις συνθήκες και την ελπίδα των δασοκτημόνων Κοινοτήτων των οποίων σκοπός είναι η ξυλοβιομηχανία αυτή να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των ιδίων και στην συγκράτηση του πληθυσμού των.

Πάρχουν πληροφορίες ότι ο σχεδιασμός των τριών αυτών ξυλοβιομηχανιών είναι, να μην γίνεται σε καμιά από τις περιοχές η κάθετη αξιοποίηση του ξύλου που παράγει, αλλά το κάθε εργοστάσιο θα εκτελεί ορισμένη εργασία. Για το δικό μας πληροφορούμεθα ότι θα είναι ένα μεγάλο προσηύριο όπου θα πρίζεται και η παραγωγή των δασών Γρεβενών και Καστοριάς τα δε υποπράγματα μας θα πάνε στο εργοστάσιο Γρεβενών. Επίσης ότι υπάρχουν οι μακέτες των εργοστασίων που υποδηλώνουν ότι αν δεν έχει ολοκληρωθεί η τεχνο-οικονομική μελέτη έχει προχωρήσει αρκετά.

Γιατί λοιπόν την αποσιωπούν και μιλούν μαισμημένα. Στον Νομό μας υπάρχει η κοινοτική ιδιοκτησία την οποία ανεγνώρισε το κράτος και στερήθηκε κάθε δικαιώματος διεκδικήσεως τόσο κατά την έκδοση της αποφάσεως όσο και μελλοντικώς.

Στον ίδιο χώρο υπάρχει και ατομική ιδιοκτησία για την οποία υπάρχει νομή, κατοχή και κυριότητα 100—200 ετών. Η Δασική Υπηρεσία δυστυχώς κάνει το παν να αφαιρέσει τμήματα κοινοτικής περιουσίας με το να την προσμετρά ύστερα από 30—40 χρόνια και να περιλαμβάνει τμήματα νεαρού δάσους το οποίο με πράξεις των Κοινοτήτων δημι-

ουργήθηκε μετά την παραχώρηση και δεν λαμβάνει υπόψη της το γεγονός ότι η παραχώρηση των 1500 στρεμμάτων αφορά παραχώρηση κατά την ημέρα της παραχωρήσεως ωρίμου και εμπορικώς εκμεταλλεύσιμου δάσους. Με τον παράνομο αυτό τρόπο από το 1955 και μέχρι σήμερα έκαμε αρκετές περικοπές σε βάρος των Κοινοτήτων οι οποίες δυστυχώς νομιμοποιήθηκαν γιατί η ενδιαφερόμενη Κοινότητα από άγνοια δεν προσέφυγε στο Σ.Τ.Ε. όπως έκαμε το Βρυσόχωρι που την ακύρωσε.

Δυστυχώς το Νομαρχιακό Συμβούλιο αυτή να γίνει δέκτης δίκαιης και καθ' όλα νόμιμης παράκλησης των Κοινοτήτων και να γίνει πυροσβεστής της φωτιάς που άναψε από έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης αυτών με την ληφθείσα απόφαση έφριξε λάδι στη φωτιά η οποία αστραπιαία φούντωσε τις δασοκτημονες Κοινότητες με άγνωστες συνέπειες.

Ας πάρουμε όμως την εξέλιξη του θέματος με τη σειρά.

Ο πρόεδρος του Ν.Σ. κ. Αναστασίου εκφώνησε το θέμα και στη συνέχεια πήρε το λόγο ο κ. Δήμαρχος με την ιδιότητα ως προέδρου της επιτροπής που συνέταξε την εισήγηση για την ίδρυση φορέα βιομηχανίας ξύλου και ανέλυσε την πρότασή του για αναβολή συζητήσεως του θέματος ενημερώνοντας το Ν.Σ. ότι οι 28 εκ των 45 δασοκτημόνων Κοινότητες που ήταν παρούσες στην ενημερωτική συγκέντρωση της 17ης πρ. εξέφρασαν την επιθυμία να ιδρυθεί ο φορέας παρ' όλο ότι δεν ενημερώθηκαν πλην όμως δεσμεύονται από το Νόμο να συγκατατεθούν και να δεσμεύσουν την Κοινότητά τους χωρίς την απόφαση του Κοιν. Συμβουλίου και για το λόγο αυτό

• ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 7

Φόρτωση ξυλείας

(Φωτ. Βασίλη Σγαύριου)

Ζαγορίσιων, πήρε απόφαση που είναι αντίθετη προς τα οικονομικά συμφέροντα των δασοκτημόνων κοινοτήτων και όπως πιστεύουμε και αντισυνταγματική.

Δεν είναι νόμιμο να υποχρεωθούν οι δασοκτημόνες κοινότητες να μετέχουν στην εταιρεία με ποσοστό κάτω του 50%.

Η απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου Ιωαννίνων έχει ως εξής:

1) Ιδρύεται φορέας της υπό ίδρυση βιομηχανίας ξύλου στο Νομό μας. 2) Ορίζει το δικαίωμα συμμετοχής στον παραπάνω φορέα α) Τις δασοκτημονες Κοινότητες, β) την Εταιρεία Δασικών Συνόρων Ζαγορίσσης - Μετσόβου ως εκπρόσωπο των τριών Δασικών Συνόρων, γ) την ΤΕΔΚ, δ) την Εταιρεία Δασικών ΑΕ και ε) μελλοντικούς ξυλοβιοτέχνες Ιωαννίνων που αποκτήσουν φορέα εκπροσώπησης των.

Δεν αισιοδοξούμε για το μέλλον ξυλοβιομηχανίας όταν το πρώτο της έγινε χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των ενδιαφερομένων και φοβόμαστε μήπως έχει την τύχη της Ελεγκτικής Κινηματικής Περιοχής

ταξύ των άλλων μας είπε:

Από όλη αυτή την προσπάθεια παρ' όλο ότι κανένας δεν αντιτίθεται στην ίδρυση ξυλοβιομηχανίας στο Νομό μας είναι εμφανές ότι λείπει η σωστή και λεπτομερής πληροφόρηση.

Ο τρόπος που γίνεται δείχνει ότι κάτι κρύβεται και προσπαθούν να πάρουν την συγκατάθεση των δασοκτημόνων Κοινοτήτων σαν να τους λέγουν υπογράψτε τώρα για τον φορέα και τα άλλα τα βρίσκουμε αργότερα. Προσωπικώς είμαι ίσως ο πρώτος στο Νομό που από το 1965 ζήτησα την ίδρυση της ξυλοβιομηχανίας αυτής και με την ιδιότητα του εισηγητού στο συνέδριο Βιομηχανίας στην Ήπειρο του ΤΕΕ Ηπείρου Νοέμβριος 1980 εισηγήθηκα το θέμα αυτό.

Στη σύσκεψη του Δημοσίου συμβούλου πήρα μια απόφαση του κ. Υπουργού, συστάσεως επιτροπής μελέτης ιδρύσεως τριών ξυλοβιομηχανιών ήτοι στο Νομό μας, στα Γρεβενά και στο Καρπενήσι.

Τι ακριβώς περιλαμβάνει η μελέτη αυτή, αν συνετάγη βέβαια, κανείς δεν μας είπε.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΠΡΩΤΕΣ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΗΡΩΟ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ '40

ΒΑΤΖΙΑ ΣΟΦΙΑ	5.000
ΠΡΙΤΣΟΥ ΒΙΚΤΟΡΙΑ	5.000
ΚΑΛΛΙΔΗ ΛΟΥΚΙΑ	3.000
ΚΑΡΠΟΥΖΗΣ ΜΕΝΕΛΑΟΣ	3.000
ΚΟΥΝΑΒΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ	3.000

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Πρωτοχρονιάτικες αναμνήσεις

Ας ξαναγυρίσουμε, γι' άλλη μια φορά, στην ξέγνοιαστη χρυσή εποχή της νιότης, στην ασπείρευτη παγή των παιδικών μας χρόνων, για ν' αναβιώσουμε τις αναμνήσεις απ' τα ήθη κι' έθιμα στα χωριά μας κατά την Πρωτοχρονιά.

Διηγούμενοι άλλωστε το παρελθόν, γράφουμε την ιστορία του τόπου μας.

Πρωτοχρονιά είχε ψηλά στην Πίνδο, σ' απομακρυσμένα Ζαγοροχώρια. Τα πάντα σκεπασμένα με τ' απέραντο λευκό σανόνι, με μοναδική εξαίρεση το μαύρο σιτεφάνι γύρω απ' τα μπουχαριά των ισιτιών. Στις ασπράχνες κρέμονταν τα κρυσταλάκια σπαθιά μέχρι το έδαφος. Παρά την παγωνιά και το ξεροθόρι, το σύρε - έλα των γυναικών μέσα στο χωριό έπαιρνε κι' έδινε την παραμονή. Πυρετός προσετοιμασίας. Κάποια φώναζε απ' τον μπακάλη, κάτι δανεικό απ' την διπλανή γειτονιά, κάποια νοικοκυρά ζαλωμένη με ζερέ που μεταφέρει απ' την αχειρώνα, τρέχει να προλάβει τα ζώα στον ισταύλο που άρχισαν την συναυλία από την πείνα. Η άγια μέρα τ' απαιτεί νάναι χορτάτοι όλοι, άνθρωποι και ζωντανά.

Οι εξώπορτες των σπιτιών στολίζονται με προσινάδες, κατά προτίμηση με το «Παλ» των παιδιών. Τα τζάκια στο φόρτε τους, καίγαν του καλού καιρού και κατάθροχίζαν απανωτά τα δαδένια κούτσουρα, να μη κινούνται οι κυράδες που στριφογύριζαν όλη μέρα για την μεγάλη προετοιμασία.

Τέτοια μέρα, εκείνη η θαυμάσια Ζαγορίτισσα οικοδέσποινα, εκείνη η πιστή σύζυγος, η πανεμένη μάνα, η Θεοσεβούμενη άγια γυναίκα, η άριστη νοικοκυρά, ενεργούσε βάσει επιτελικού σχεδίου για την εκκλήρωση των υποχρεώσεων της σε κάθε λεπτομέρεια, αν και διέθετε πενήχρα μέσα. Προέβλεπε και προλάβαινε τα πάντα. Από την αλισίδα —τα προζύμια, το φούρνασμα— ξεφούρνισμα, τις λειτουργίες, το γάμο, τα κεριά, μέχρι το καλσοδηρωμένο άσπρο μανδύλι με το οποίο θα τύλιγε τις λειτουργίες.

Από το θράδυ της παραμονής άδαιζαν όλα τα σπύνη του σπιτιού από το νερό του παλιού χρέιου. Τα ξημερώματα της Πρωτοχρονιάς έτρεχαν οι κοπέλες στις δρόμες για να γράψουν τις θισέλες και τα γκιούμια με πρωτοχρονιάτικο νερό με το οποίο ράντιζαν τα σπιτία, τις αυλές, τους κήπους, τους σταύλους και τα ζώα, για το καλό του χρόνου.

Στη συνέχεια όλοι, μικροί και μεγάλοι, θα καταλύσουν τον 'Αι - Νικόλα. Θα εκκλησιαστεί ακόμη και ο τσιμπάνος του χωριού τον οποίο έδωπε η εκκλησία σε λίγες γιορτές.

Όλοι οι πιστοί και παρόντες. Το πρωινό εκείνο οι μαγικές μας καλσοτάζες με την τριφάνα στο γάλα και με την πατάρα για τόνωση, διότι μας περιέμενε πολύ δουλειά. Η μέρα της Πρωτοχρονιάς ήταν κατ' εξοχή ημέρα των παιδιών. Θα μεταφέραμε το πρωτοχρονιάτικο μήνυμα σ' όλα τα σπιτία του χωριού μας ψάλλοντας τα κλάνα. Ντυμένοι μ' ότι καινούργιο και ζεστό είχαμε, καλοπλεγμένοι και καλοπαιγμένοι, κατακλιζάμε απ' το πρωί την εκκλησία.

Ο αξέχαστος παπαγιάννης —ο καλινέλιδος παπάς του χωριού μας, τ'όχι ξαναγράφει— ασπράφροντας στα ασπράφρα του άμφια, έτρεπε με την γλυκιά φωνή του το εκκλησίασμα.

Τα πρωτοχρονιάτικα κάλνα στο χωριό μας, δεν διέφεραν σε τίποτε από τα σύγχρονα κάλνα των παιδιών των Πόλεων.

Αρχή μηνιά κι' αρχή χρονιά κι' αρχή καλός μας χρόνος... Αρχίζαμε να ψάλλουμε στο προαύλιο τ' 'Αι - Νικόλα, μπροστά στο εκκλησίασμα, μετά το πέλος της λειτουργίας. Γι' αυτή μας την εμφάνιση προηγούνταν πολλές πρόδες.

Όλα τα παιδιά του Σχολείου αποτελούσαμε ένα και μοναδικό γκρουπ, μια χορωδία κι επισκεπτάμασε ομαδικά όλα τα σπιτία για να ψάλλουμε τα κάλνα.

Γι' αμοιβή μας εισπράταμε μπακιρένιες δεκάρες που 'Οθωνα γι' και τρύπες, οι ποιά πλούσιοι «οι απεικνιάδες» μας φιλοδώριζαν με κανένα ευκοσμούλι.

Όλες οι νοικοκυρές μας υποδέχονταν καλνάρια, μ' αγάπη και στοργή και στα συγγενικά μας σπιτία μ' αγναλμάσματα και φιλία. Πραγματική λαχτάρα για τις Ζαγορίσιες μάνες να καμαρώνουν τους κανακάριδες ψάλλοντας τα κάλνα. Μπαίνοντας στο κάθε σπίτι το μετατρέπαμε σε πραγματικό ζουζουλόσπιτο.

Ήρθαν τα παιδιά!! ήρθαν τα παιδιά!! ουστό πανδαμνίο!! Σκοτώνονταν να μας υποδεχτούν με χαρούμενες φωνές και γέλια, αλλά και... με δάκρυα συγκίνησης από τις μανούλες που θυμούνταν τον δικό τους στην ξενιτιά. Αφού παρέδιδαν στον Τζάμια μας τις απαραίτητες δεκάρες, μας μοίραζαν καρδιά και φουντούκια.

Ο οικονομικός απολογισμός ήταν πλούσιος για την εποχή εκείνη. Ενθυμούμαι ότι πήρα στο μερτικό μου μια χρονιά 17 δεκάρες, ποσό ουχί ευκαταφρόνητο. Η αξία της δεκάρας ήταν: 5 δράμια μελάνη και μια πέννα χίνα, ή μια γομολάστιχα και μια κόλλα

στυλόχαρτο. Ανταλλάσαμε ακόμη με μια δεκάρα 2 βασιλίδες (κόπια).

Πυρξάντας από σπίτι σε σπίτι, μοσχοβόλαμε όλο το χωριό από τις βασιλίδες που φέρονταν στις γάστρες και κέντριζαν την όσφρηση και την όρεξή μας.

Το μεσημέρι συγκεντρώνονταν όλη η φαμίλια στο μαλτζάτο, γύρω από το πρωτοχρονιάτικο τραπέζι, μπροστά στη θαύπορή του τζακιού με τα λαμπαδιασμένα καύσους.

Στο τραπέζι η βασιλόπιττα, ο παστουρμάς, η γκιζα, το καριμπόλαχο τουρσί με το κόκκινο πιπέρι και το λαγύρι με το λάγκυρου (κρασί).

Κυριαρχούσε η βασιλόπιττα με τα σαράντα πέτουρα (φύλλα), δουτυμένη στο λυγμένο γέινο θούτο. Σύμφωνα με το ζακόνι, η νοικοκυρά τοποθετούσε το φύλλο, καματάκια από κλήμα που συμβόλιζαν τ' αμυγέλια. Ξυλαράκια από κρινιά που συμβόλιζαν τα γυδοπρόβατα. Τοποθετούσε συμβολικά τόσα αντικείμενα, όσα τα μέλη της φαμίλιας, παρόντα και ξενιτευμένα, για να πέσει στον καλβόνα το τυχερό του.

Τ' απόγευμα, εάν ο καιρός το επέτρεπε, όλοι κατέλυζαν το μεσάχφι για να καμαρώσουν τις κοπέλες που έστηναν το χορό, όπου οι ίδιες χορεύαν και οι ίδιες τραγουδούσαν τα γνωστά Ζαγορίτικα τραγούδια.

Απ' τα μάγια της Πόλης πούνα στην Αγιά - Σοφιά... Ο Μπαμπήλης κι ο Μενούσας...

Ένα νερό κυρά - Βαγγελιώ... Ο χορός των κοριτσιών αποτελούσε για την εποχή μια μεγάλη ψυχολογία και μοναδική ενθάρρυνση των κατοίκων κατά την Πρωτοχρονιά.

Αποτελούσε ακόμη η ένα φοιλικό, θάλαγα θέαμα, όπως φάνταζαν ντυμένες με τις Ζαγορίτικες στολές, με τις κεντητές σάρκες (σατάκια), τις διπλοκεντημένες από σιλάζι ποδιές και με τ' άσπρα μαντύλια δεμένα πίσω στο λαιμό με ανάλυτο το πρόσωπο.

Το πρωινό λουτόν της μεγάλης γιορτής πρωτοστατούσαν οι πιστοί με τα κάλνα και έκλειναν το θράδυ οι κοπέλες με τον χορό τους την πρωτοχρονιάτικη φέστα.

Έτσι γιορτάζαμε τα χρόνια εκείνα...

Επ' ευκαιρία, εύχαι στους συμπατριώτες μου, μια χαρούμενη κι ευτυχημένη χρονιά.

Στέφ. Πελεκούδας

ΕΠ' ευκαιρία, εύχαι στους συμπατριώτες μου, μια χαρούμενη κι ευτυχημένη χρονιά.

Στέφ. Πελεκούδας

ΕΠ' ευκαιρία, εύχαι στους συμπατριώτες μου, μια χαρούμενη κι ευτυχημένη χρονιά.

Στέφ. Πελεκούδας

ΕΠ' ευκαιρία, εύχαι στους συμπατριώτες μου, μια χαρούμενη κι ευτυχημένη χρονιά.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΤΣΑ

Η μεγάλη κακοκαιρία που σ' όλη την Ελλάδα δεν άφησε το χωριό μας. Χόν: που έφτανε τους εξήντα πόντους ήταν το χαρακτηριστικό εκείνης της μέρας. Όμως δεν έφταναν αυτά, κόπηκε ρεύμα και τα τηλέφωνα δε λειτουργούσαν. Έτσι χωρίς να πηγαίνει το κίνητο στο χωριό, χωρίς ρεύμα και χωρίς τηλέφωνο έμεναν νυμμένοι οι μόνιμοι χωριανοί για μία βδομάδα ζώντας με μέσα θυμίζαν τα παλιά χρόνια, με...

Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας εύχεται σ' όλους τους Βιτινούς αλλά και σ' όλους τους Ζαγορίσιους

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ ΚΑΙ ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ

«λάμπες» την νύχτα και το πρωί ξεχρονίζουν τα σπιτία από το χιόνι. Η κακοκαιρία προκαλεί πολλές καταστροφές σε πολλά...

Αλλού έπεσαν εντελώς οι ορολογίες, αλλού παρέσυρε το χιόνι τις καμινάδες από τις σόμπες, αλλού έρριξε πολλούς τοίχους από κρηματικές καλύβες και ξερίζωσε πολλά...

Τρα ενώ έσπασαν μεγάλα κλαδιά από τον πλάτανο του χωριού που παρ' όλα αυτά στέκει σφιγμένο δίνοντας έντονα το παρών του κέντρο του χωριού μας.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε στον ΟΤΕ και στη ΔΕΗ ότι υπάρχουν και στα Ζαγοροχώρια θρωπι που ζουν κα θέλουν ζουν σε καλές συνθήκες. Γι' αυτό λίγο περισσότερο ενδιαφέρον δαί έβλαπτε, αντίθετα θα έδινε μετ...

Χαρά σ' αυτούς που περνούν τι να μάθουν από τον υπόλομο γιατί έχουν κι αυτοί τα ίδια μες ενδιαφέροντα. Από την μεριά όμως θα ήθελα να ευχαριστώ εκ μέρους όλων των υπόλοιπων νομάρχη και τους οδηγούς «γκρέπτερ» που έστειλε από την τη μέρα που έπεσε το χιόνι στην Η προσφορά τους ήταν πολύ μεγάλη και γι' αυτό τους ευχαριστούμε...

Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας «Αλέξιος και Αγγελική Παπαζογίου»

★

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

ΔΙΛΟΦΟ: Θεωρώ υποχρέωση ευχαριστήσω τους κ. Αχιλλέα Εμινουλίδη, τον πρόεδρο Εύθυ Φαρμάκη και το Δ. Συμβούλιο του Συλλόγου μας, την επιτροπή Ριζαρείου Κληροδοτήματος και συγχωριανούς μου που συνέβαλλαν στην επίσημη της εορταστικής κηλίας μας.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Στρατιωτικός Συνταξιούχος

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Σελίδα

Η ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Πριν ξημερώσει αυτή η μέρα άμυλλώνται ποιός θα πάει πρώτος στη θύση του χωριού — ύστερα, θέβαια, από τα μεσάνυχτα— για να πάρει πρώτος νερό, «να τ'ο κλέψει», όπως λένε. Πάνε στη θύση και ανοίγουν τα «στριφτάρια» της (δηλ. τις κάνουλες ή κρουνοί) για να τρέχει συνεχόμενα το νερό. Γεμίζουν ένα δοχείο με «κλεμένο» νερό και κατόπι ρίχναν γύρω στη θύση ρύζι, ζάχαρη, τυρί, θούτο και μερικά κέρματα. Τα κάνουν όλα αυτά για να τρέχουν τα αγαθά όλον τον καινούριο χρόνο, όπως τρέχει το νερό από τη θύση. Με το «κλεμένο» νερό που παίρνουν από τη θύση τη νύχτα, τχουν σε καλό να πλυθούν το πρωί και να τ'ο χρησιμοποιήσουν για τ'ο φτιάσιμο της πίτας.

Το πρωί, όταν ξημερώσει η μέρα, δίνεται μεγάλη σημασία στο ποιά άτομο θα πρωτοιδεί κανένας αυτή τη μέρα. Πρέπει να ιδεί κάποιον τυχερό, για να περάσει όλον τ'ο χρόνο τον καινούριο καλά. Ίδιαίτερα τχουν σε καλό και επιδιώκουν να ιδούν παιδιά, άνθραπους με καλή καρδιά και όχι τίποτε γεροντιασμένα άτομα, τίποτε γριές γκρινιάρες και μαυροφορεμένες από πένθος.

Πολύ πρωί φέρνουν στο σπίτι και τοποθετούν κάτω από το είκονοστάσι του σπιτιού ένα μεγάλο και βαρύ λιθάρι («γκουζγκούλι»). Τ'ο κάνουν αυτό για να γίνει και η «σακκούλα», δηλ. το πορτοφόλι, του νοικοκύρη του σπιτιού βαρύ σαν τ'ο λιθάρι.

Ακόμα φέρνουν στο σπίτι και 1-2 κλωνάρια από δέντρο κρινιάς και τούτο για νάναι όλον τον καινούριο χρόνο οι νοικοκυραίοι του σπιτιού γεροί και ιδυνατοί σαν τ'ο ξύλο της κρινιάς. Τ'ο επίσημο όνομα της κρινιάς που άφθονεί στην περιοχή του χωριού μας είναι: CORNUS MASS.

Πίστος τηρητής όλων αυτών των έθιμων, θυμούμαι από τα μικρά μου χρόνια, ήταν η μακαρίτισσα ή κυραμάνια μας ή Θεονίσα. Πόσο βαρύ λιθάρι κουβαλούσε απ' έξω τ'ο πρωί της Πρωτοχρονιάς!

Έχουν, ή καλύτερα να είπωθεϊ, είχαν στο χωριό τη συνήθεια να φέρουν τ'ο πρωί στο σπίτι απ' έξω λίγη πρασιναδά, έστω και λίγα φύλλα από κίσσαρα, που θγαίνει και άναπτύσσεται στους τοίχους του χωριού. Αυτό τ'ο θεωρούσαν για γούρι, ώστε νάναι καλά και προκομμένα όλη την καινούρια χρονιά τ'α ζώα του σπιτιού. 'Ακόμα η νοικοκυρά έκανε και την εξής παρατήρηση, όταν τ'ο πρωί πήγαινε στο κατώι (άχουρι) για να ιδεί τα ισπινικά ζώα (γυδοπρόβατα και γαλάδες).

«Αν τ'α εύρισκε να μαρκιούνται (άναχαράζουν την τροφή τους) αυτό είναι καλό σημάδι για τ'ο σπίτι» θα περνούσε ευτυχισμένα για όλους ο καινούριος χρόνος.

Και άλλη μία παρατήρηση έκανε τ'ο πρωί η νοικοκυρά, όταν πήγαινε την πρωτοχρονιά στο κατάγλι τους. «Αν εύρισκε αυτά να κοιμούνται έχοντας τ'ο κεφάλι κατά την 'Ανατολή, αυτό τ'ο θεωρούσαν σημάδι, πώς απ' αυτή την ήμερομηνία και πέρα ιδε θάταν βαρύς πιά ο χειμώνας. «Αν όμως τ'α εύρισκε να κοιμούνται έχοντας τ'ο κεφάλι τους προς τ'η Δύση, αυτό τ'ο θεωρούσαν σημάδι πώς θα έπακολούθησε θαρραλεμιά.

Την Πρωτοχρονιά όταν είναι καλοκαιρία θα έπακολουθούσαν 40 μέρες κακοκαιρία και δε θα λιάσει ή άρκουδα τ' άρκουδοπούλου της.

«Αν την ήμερα της Πρωτοχρονιάς, μνήμη 'Αγ. Βασιλείου, παρουσιάζονταν πολλές άντρες γύρω από τ'ο χωριό, αυτό τ'ο θεωρούσαν καλό σημάδι, ότι θα γένονταν πολλά κα-

«ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΘΙΜΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ»

ΚΩΣΤΑ Π. ΚΟΥΚΟΥΛΗ

λαμπόκια κατά τ'ο επόμενο καλοκαίρι.

Καταβάλλεται πολύ μεγάλη προσοχή, ώστε κατά την ήμερα της Πρωτοχρονιάς να μην τσακιστεί στο σπίτι καθρέφτης. «Αμα συμβεί τέτοιο πράγμα άποτελεί κακό σημάδι για τ'ο σπίτι. Κάποιο μέλος από την οικογένεια θα πεθάνει μέσα στη χρονιά.

Δώρα και διάφορα παιχνίδια στα παιδιά δεν ύπηρε ή συνήθεια, αλλά και η δυνατότητα να δίνονται. Τ'ο χωριό ήταν μακριά από τις αγορές για να ρθουν τέτοια πράγματα. 'Αλλά δεν ύπηρε και οικονομική εύχέρεια. Ούτε έβλεπαν, ούτε κα ήθελαν κατά συνέπεια τα παιδιά τ'ο χωριού τέτοια πράγματα. Δίνονταν μονάχα σαν «κεράσματα» στα συγγενικά παιδιά ή τούς άναδεξιμούς (άναδεχούρια) από κανένα νόμισμα μεταλλικό (κέρμα) και καλούδια, δηλ. κανένα πορτοκάλι, μήλο, καρύδια κ.λ.π.

Φρόντιζαν ο καθένας αυτή τη μέρα και ιδιαίτερα τ'α παιδιά να φορούν κάποιο καινούριο φόρεμα ή τσαρούχια καινούρια ή παπούτσια, για να φοριούνται όλον τ'ο χρόνο με καινούρια πράγματα.

Εΐχαν τη συνήθεια αυτή τη μέρα να μην κλείνουν καθόλου οι πόρτες τ'ο σπιτιού από τ'ο πρωί ως τ'ο θράδυ. Ούτε κατά την ώρα τ'ο φαγητού. «Αν έρχονταν κανένας φτωχός διακονάρης για έλεημοσύνη, δεν έπρεπε να φύγει από τ'ο σπίτι με άδεια τ'α χέρια.

Ενώ τις άλλες μέρες, ύστερα από τ'ο μεσημέρι, συνηθίζονταν ο χαιρετισμός «καλή σπέρα» κατά την ήμερα της Πρωτοχρονιάς ως τ'ο θράδυ, τ'ο βασίλευε ο ήλιος, όλο «καλή μέρα».

Τ'ο πρωί αυτής της μέρας, ύστερα από τ'ο τέλος της λειτουργίας, δεν επιτρέπονταν να πάει κανένας σε κανένα ξένο σπίτι, αν δεν πήγαινε πρώτα στο δικό του.

Συνηθίζεται να παίζονται και λιγάκι τ'α χαρτιά, είτε στο μαγαζι τ'ο χωριού, είτε σε οικογενειακές συγκεντρώσεις τόσο τη νύχτα προς την Πρωτοχρονιά, όσο και την ήμερα, μονάχα για τ'ο καλό και για να δοκιμάσει κανένας την τύχη του.

Δεν ύπηρε ή συνήθεια να περπατούν τα παιδιά στα σπιτία για να πουν τ'ο 'Αι - Βασιλή, ούτε την παραμονή, ούτε την ήμερα της Πρωτοχρονιάς. 'Αναμεταξύ τους όμως τ'α παιδιά, άμα συναντιόνταν αυτή τη μέρα έλεγαν τ'ους στίχους:

«Άγιος Βασίλης έρχεται από την Καισαρεία Βαστάει κόλλα και χαρτί, χαρτί και καλαμάρι. Στήν πατερίτσα ακούμπησε να πεί την άλφα - θήτα Κι' ή πατερίτσα ήταν χλωρή και πέταξε πλαστάρι. Και στην κορφή τ'ο θλαστοριού πέρδικα φωλιασμένη. Φέρνει νερό στα νύχια της και χιόνι στα φτερά της. Να λούσει τ'ον άφεντή της, να λούσει την κυρά της. Κι' αυτό στα άπολούσματα, να λούσει τ'α παιδιά της».

«Αν στα πολύ παλιότερα χρόνια περπατούσαν τ'α παιδιά στα σπιτία κι' έλεγαν αυτό τ'ο τραγούδι, δεν μπόρεσα να μάθω. 'Από τ'α δικά μου παιδικά χρόνια και δώθε δεν γίνονταν αυτό τ'ο πράγμα.

Η ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑ

Η πίττα (Βασιλοπιττα) ήταν και είναι άπαραίτητη την Πρωτοχρονιά σε κάθε σπίτι. Δε γίνεται όμως αυτή, όπως γι-

νονται οι συνηθισμένες πίττες στis πόλεις ή και σέ άλλα μέρη τής πατρίδας μας. Αυτή είναι μια άπλή άλευρόπιττα που έπέχει θέση μεσημεριανού φαγητού. Γίνεται αυτή από σιταρίσιο (καθάριο) άλεύρι. Πολλές φορές οι πολύ φτωχοί έφκιαναν τή θασυλόπιττα από καλαμποκίσιο άλεύρι.

Μέσα στην πίττα (στην άναδεμή), δηλ. στο κουρκούτι που άποτελεί τά ύλικά, από τά όποία γίνεται ή πίττα (άλεύρι, θούτυρο, τυρί, αυγά) ρίχνουν τόν «παρά», ή «μπάχτι» όπως λένε. Αυτό είναι ένα κέρμα, όχι θέβαια, μεγάλης αξίας στα τωρινά χρόνια (τάλληρο, δεκάρικο ή κοσάρικο). Στα παλιά όμως τά χρόνια τó «μπάχτι» ήταν φλουρί ή λίρα. Μερικά σπία χρησιμοποιούσαν για «μπάχτι» ειδικό για τó σκοπό αυτό άρχαιο νόμισμα, μάλλον Βυζαντινό. Αυτό τó νόμισμα, καθώς θυμoύμαι από τά μικρά μου χρόνια τó λέγαμάν «Κωσταντινό», γιατί είχε από τή μια μεριά τó κεφάλι του αυτοκράτορα Κωσταντίνου. Χάλκινο ήταν αυτό και τó φυλάγαμάν στο είκονοστάσι του σπιτιoύ μας. Τέτοια μεσαιωνικά χάλκινα νομίσματα είχαν και άρκετά άλλα σπία στο χωριό μας. Τι έγιναν αυτά τά πράγματα κανέναν δέν ξέρει. Τώρα δέν υπάρχει κανένα τέτοιο «Κωσταντινό» στο χωριό μας.

Πέρα από τó «μπάχτι» θάζουν στη θασυλόπιττα ένα κομματάκι ξύλο από κρανιά, ένα κομμάτι άχυρο και ένα κομματάκι από κλήμα άμπειoύ. Τά δυο τελευταία μπαίνουν για νά πάνε καλά αυτή τή χρονιά τά σπαρτά και τά άμπέλια. Τά δυο άλλα: ó «παράς» ή «μπάχτι» και ή κρανιά για νά γίνει φανερό ποιος θάνε ó πιο τυχερός και ó πιο γερός στο σπíti κατά τήν καινούρια χρονιά. Και τούτο, γιατί, καθώς σημειώθηκε και παραπάνω, ή κρανιά θεωρείται πώς έχει τó πιο γερό ξύλο.

Τήν πίττα τήν κόβουν σέ διάφορα κομμάτια (φελιά) ή τετράγωνα ή και συνηθέστατα τρίγωνα. Με τó κάθε «φελί» όνοματίζουν και από ένα άτομο από τά μέλη τής οικογένειας, είτε είναι αυτά στο χωριό, είτε και στο ταξίδι. Άκόμα όνοματίζουν ένα «φελί» για τά ζώα γενικά, για τó σπíti, για τó μαγαζί ή τó μύλο, άν είχε τέτοια πράγματα ή οικογένεια, για τά χωράφια, τά άμπέλια κλπ. Μερικοί συνηθίζουν νά όρίζουν και τó φελί του φτωχού ή ξένου.

Άφoύ όνοματίζουν όλα τά κομμάτια, τά σηκώνουν από ένα ένα προσεκτικά και διευκρινίζεται σέ τίνος φελί είναι ó «παράς» που θάναι και ó πιο τυχερός τής χρονιάς και σέ τίνος είναι ή κρανιά, που θάναι ó πιο γερός. Ώς που νά περάσει αυτή ή μέρα κατά τις επισκέψεις που γίνονται στο χωριό δέν κυκλοφορεί άλλη κουθέντα, παρά ποιος θρήκε τó «μπάντι» στο κάθε σπíti.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΦΩΤΑ

Καθώς σημειώθηκε και παραπάνω, κατά τήν ήμέρα αυτή τελειώνουν τά Δωδεκάημερα. Αυτή ή μέρα λέγεται και «του Σταυρού» γιατί βαπτίζουν τó Σταυρό στα νερά κάνoν άγιασμό. Πιστεύεται στο χωριό πώς αυτή τή μέρα φεύγουν τά «καφούρια» (καλικάντζαροι) από τή γή και επανέρχονται στα άβασα τής γής, όπου παραμένουν όλο τó χρόνο. Άπ' αυτήν τή μέρα επανέρχεται ó κανονικός ρυθμός στην κοινωνική και οικογενειακή ζωή και ξαναρχίζουν οι άγροτικές δουλειές που είχαν διασαλευτεί από τήν παραμονή των Χριστουγέννων που άρχίζουν τά Δωδεκάημερα.

Γιά τάν έξαφανισμό των καλικάντζαρων από τή γή πιστεύουν οι άνθρωποι του χωριoύ πώς αυτοί (οι καλικάντζαροι) λένε από τά βαθιά χαράγματα τά έξής:

— «Φορτώστε, νά φορτώσουμε, γιατί μάς πήρ' ή μέρα. Γιατ' έρχετ' ού ζουρλόπαπας με τήν άγιαστούρα του

και με τή θρεχτούρα του και μάς χιλιομαγάρισε.

— «Άσπρος κόκκορας λαλεί.
— «Άφ'σ' τουν κι' άς λαλεί.
— Κόκκινος κόκκορας λαλεί.
— «Άφ'σ' τουν κι' άς λαλεί.
— Μαύρος κόκκορας λαλεί.
— Φεύγεστε νά φεύγουμε γιατί μάς πήρ' ή μέρα, γιατί' έρχετ' ού ζουρλόπαπας με τó Σταυρό στο χέρι...»

Έτσι άπ' αυτήν τήν ώρα μάλιστα τελειώνουν τά Δωδεκάημερα. Γίνεται στην έκκλησιά άγιασμός.

Έπειτα από τή λειτουργία ó παπάς φέρνει γύρω τά σπία του χωριoύ φέλοντας σέ κάθεσπίτι τó: «Έν 'Ιορδάνη βαπτίζομένου σο, Κύριε...». Ραντίζει όλα τά δωμάτια του σπιτιoύ, τά ύπόγεια, άκόμα και τά άχούρια για νά εύλογηθούν τά ζώα. Στόν παπά, έκτός από χρήματα (ρίχνονται κέρματα μεταλλικά στο κακαβάκι (μπαγρατσέλι) με τó άγιασμένο νερό) δίνονται και διάφορα καλούδια, ήτοι καρύδια, λεφτόκαρα, κεράσια λιασμένα, μήλα, κυδώνια, ρόδια κλπ. Ένα παιδί που άκολουθεί τόν παπά (ή και δυο κάποτε) κρατάει τά σακκούλια του παπά, που ρίχνονται μέσα τά καλούδια. Όταν γεμίσει κανένα σακκούλι άπ' αυτά, τó άδειάζει τó παιoί στο σπíti του παπά και συνεχίζεται τó γέμισμα για δεύτερη φορά κ.ο.κ. Θυμoύμαι πώς στα παιδικά μου χρόνια τó είχα και εγώ μεγάλη χαρά νά πάω κοντά στόν παπά νά του κρατάω τά σακκούλια με τά καλούδια, γιατί κάτι με «κολλούσε» κι' έμένα άπ' αυτά. Αυτή τήν ήμέρα ιηστεύουν.

Υπάρχει ή συνήθεια αυτήν τήν ήμέρα νά άδειάζουν από τó νερό όλα τά δοχεία του σπιτιoύ. Χύνουν τó παλιό νερό από τά Δωδεκάημερα για νά πάρουν καινούρια, γιατί αυτή τή μέρα «βαφτίζονται» τά νερά. Αυτή τή μέρα παίρνουν τó μπουκάλι με τó παλιό άγίασμα που τó φιλάνε στο είκονοστάσι, καθώς και ένα άλλο δοχείο με άγιασμένο νερό από τόν άγιασμό τής έκκλησιας και πάνε στα κτήματα. Άδειάζουν τó μπουκάλι από τó άγίασμα για νά τó έχουν έτοιμο νά τó ξαναγομίσουν τήν άλλη μέρα, τά Θεοφάνεια. Με τó άλλο άγίασμα ραντίζουν τά διάφορα κτήματα, όσα είναι κοντά στο χωριό, λέγοντας τó σχετικό τροπάριο: «Έν 'Ιορδάνη βαπτίζομένου σο, Κύριε...».

ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Τήν άλλη μέρα —6 Γενάρη— τήν πραγματική μέρα των Θεοφανείων ή Φώτων —οί γυναίκες τή λένε χαρακτηριστικά «τούν Φουτών»— άδειάζονται πιά συστηματικά όλα τά νερά που βρίσκονται στο σπíti, όσα παράμειναν με νερό από τήν προηγούμενη μέρα (βαρέλες, καζάνια, μαστραπάδες). Για νά μπουδ' αυτά, καθώς σημειώθηκε, καινούρια νερά, «άγιασμένα».

Άπό κάθε σπíti ή νοικοκυρά, που πηγαίνει στην έκκλησιά, παίρνει κι' ένα δοχείο (μαστραπά, τσουκάλι, γκιούμι, λαένι κλπ), που τó γεμίζει με νερό από τις θρύες πουνά άπ' έξω από τήν έκκλησιά. Τό δοχείο αυτό τυλίγεται άπ' έξω με μερικά κλωνιά από «σάλμα». Είναι τó «σάλμα» τó καλόμι άπό τή θρίζα. Τό σάλμα είναι και μακρύ και εύκολόλογιστο, ιδιαίτερα άμα θραχεί και γι' αυτό χρησιμοποιείται για ποικίλες τέτοιου είδους δουλειές. Όλα αυτά τά δοχεία, όπως είναι ζωσμένα με τó «σάλμα» τοποθετούνται γύρω από τó τραπέζι (στο μέσο τής έκκλησιας), όπου πρόκειται νά κάνει ó παπάς τó μεγάλο άγιασμό. Παρουσιάζει κάποια εχεορπή στη γραφικότητα αυτό τó πράγμα, βλέποντας τήν ποικιλία

◆ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛΙΔΑ

Ανθοροχία Ζαγορίσιων Συγγραφέων

Επιφανής Γάλλος μυθιστοριογράφος του μεσοπόλεμου έλεγε, κάπως έτσι: «Στο τέλος όλα τά πράγματα καταλήγουν στο να γίνουν ένα θιβλίo». Σοφή παρατήρηση που θρίσκει επαλήθευση και στην περίπτωση του Ν. Δημητράκη —Δημητράκοπουλου από το Βρυσοχώρι. Τελευταία κυκλοφόρησε θιβλίo του με τίτλο «Άπ' τήν εποποιία της Πίνδου στη αναγκαστική προσφυγιά 1940—1982».

Διηγείται μεγάλο μέρος της ζωής του που έχει σχέση και με ιστορικά γεγονότα. Το θιβλίo παρουσιάζει δύο τελείως άνισες όψεις. Η μία πληκτική, αναφέρεται σε πρόσωπα και πολιτικές - κομματικές εκτιμήσεις και συμπεριφορές δεν τη συνιστούμε. Όμως η άλλη μας οδηγεί σ' έναν κόσμο πονεμένο, ηραγνημένο, γεμάτον αισθήματα, περιπέτειες και τραγικά επεισόδια. Υπάρχουν στο θιβλίo σελίδες - μαρτυρίες συνταρακτικές, παρά τήν πρόχειρη γραφή τους που θυμίζει πρωτόλεια μαθητή και αναβολοούμε μερικές.

28 Φεβρουαρίου 1948 θράδι όλη ή οικογένειά μου είμαστε γύρω από τó τζάκι. Σαρκινά ακούμε τó γαύγισμα του Έκτορα. Καταλάβαμε ότι ξένος μπήκε στην αυλή. Σε λίγο στυπώανε τήν πόρτα. Βγήκε ή γυναίκα μου στο παράθυρο και ρωτάει ποιος είναι. Είμαστε αντάρτες, έρχομε γράμμα για τόν άνδρα σου. Δεν είναι, είω ό άνδρας μου απάντησε ή γυναίκα μου. Οι Μάηδες ήξεραν ότι βρίσκομαι στο σπíti. Στο διάσος συνάντησαν τον..... ο οποίος τους είπε ότι είμαι στο σπíti. Με θυκατή άγρια φωνή είπε ο Μάης δάσκαλος..... ανοίγεις ή στας καίμε στο σπíti..... τότε πειστήκαμε ότι είναι Μάηδες. Πιετώχθηκα στο μπαλκόνι για να πηδήσω στην αυλή και να τρώγω. Από τά αναμένα τσιγάρα κατάλαβα ότι τó σπíti είναι κυκλωμένο. Στην υπελευσία μου μπαίνω στο τζάκι σπρώχνω τόν τοίχο με τις πλάτες. Ο τοίχος ήταν με λάσπη όχι με ασβέστη και γκρεμίσθηκε. Βρέθηκα στην αυλή που γεύονα Μιχ. Σταμάτη. Ξυπόλυτος τρέχω και πήγα στην αχυρώνα του Κολιού. Οι Μάηδες άκουσαν πρώτο ήταν γκρεμίσθηκε τó τζάκι και νόμισαν ότι οι αντάρτες ρίξαν χειροβομβίδα και φοβήθηκαν. Άρχισαν να πυροβολάνε στο σπíti από τά παράθυρα. Μόλις άκουσε τους πυροβολισμούς ή οικογένειά μου λαχράφισε. Τα παιδιά κλαίγανε τρομαγμένα, ή γυναίκα λιποθύμησε και ή μάνα μου φώναζε από τó παράθυρο: Χωριανοί δάθητα μας καίνε, θα μας σκοτώσουν. Κανέναν χωριανό ή συγγενή δεν πήρε να δει τι συμβαίνει. Οι Μάηδες κυκλώσανε τó σπíti είδανε τόν περμένο τοίχο στο τζάκι, κατόλασαν ότι έφυγα και δεν μπήκαν στο σπíti. Οι Μάηδες νόμισαν ότι στο σπíti και στο χωριό είναι αντάρτες και για να τους παραπλανήσουν φώναζαν από τόν Πλάτανο να στήσητε τον όλο στη θέση Πίπη. Νόμισα ότι είναι μεγάλη δύναμη και είχα καθήκον να ειδοποιήσω τά κτήματα των ανταρτών στην Λάιστα για να μη κυκλωθούν και πιεσθούν οι νοστιμευόμενοι αντάρτες. Δεν πήρα τόν δρόμο τόν κανονικό γιατί πον είχαν νάεισε οι Μάηδες. Πήγα από μονοπάτι στο πυκνό δάσος. Στο πυκνό σκατάδι πέρα, σήκω έφθασα στο Ηλιόχωρι. Κόνηση μεγάλη στο χωριό. Είχε φέρει τήν είδηση ο Κ. Σιαμπίρης. Κυπιάω τήν πόρτα του Θ. Καρώνη. Ποιος είναι ρωτάει. Εγώ ο Ν.Δ. απαντώ άνοιξε σε παρακαλώ για μου δώσεις παπούτσι γιατί έφυγα ξυπόλυτος γιατί ήρθαν οι Μάηδες στο χωριό. Ο Καρώνης φοβήθηκε και δεν μου έδωσε παπούτσι.

Τά ήμερώματα έφθασα στην Λάιστα. Ειδοποιήσα τήν καθοδήγηση των ανταρτών για τά γεγονότα στο Βρυσοχώρι και δόθηκε ή διαταγή να πάμε όλοι στην Βωβούσα. Ζήτησα από τήν Νομαρχιακή του Α.Κ.Ε. παπούτσι, πάρε από τά σπία μου είπαν. Όταν μπήκα στο σπíti του Χρ. Καπέτου πατόνας στο πάτωμα με τά γυνιά πόδια τó αίμα ζωγράφισε τις πατούσες. Εκνήνησαμε για τήν Βωβούσα. Σταματή-

σαμε κοντά στην Μάρφα. Εκεί έφθασε ή είδηση ότι οι Μάηδες πήραν τις οικογένειες και έφυγαν. Σταματήσαμε, ανάψαμε φωτιάς γιατί τó κρύο ήταν ισχυρότερο και τά πόδια μας ήταν θρεγμένα καθώς περάσαμε τά πατάμια. Πήραμε εντολή να γυρίσουμε στην Λάιστα. Όλοι γυρίσαμε, εγώ έμεινα, γιατί τó αίμα από τά κυρσοπαγήμένα πόδια μου είχε παγώσει στα παπούτσι μου και δεν μπορούσα να περπατήσω. Θά 'ρχοταν να με πάρουν με τó ζώο. Πλησιάζει τó θράδι και ακόμη δεν έρχονται. Φοβήθηκα μήπως δεν έρθουν και μείνω τήν νύκτα και παγώσω από τó κρύο. Σε λίγο ήρθαν, καθαίλυνεφα τó μουλάρι και γυρίσαμε στην Λάιστα. Μπήκαμε στο αναρωτήριo των ανταρτών. Δεν είχε κρεβάτια και ιστο πάτωμα ρίξαν άχυρο και ξαπλώσαμε. Όλοι οι νοστιμευόμενοι είχαμε κρυοπαγήματα. Οι πόνοι από τά κρυοπαγήματα είναι τρομεροί γιατί τά κρυοπαγήματα δεν θεραπεύονται γρήγορα. Γιατρός δεν υπήρχε. Είχαμε τόν Νοσοκόμο Ν. Παπαμυγέλη από τους Κουκλιούς Παραμυθιάς. Ήταν φιλομαθής και είχε πρακτικές γνώσεις ιατρικής. Μού 'κανε ένεση αντιστασινικού ορού για να μη πάω τσίτανο. Η οικογένειά μου δεν ήξερε τι απόγυνα ήταν έφυγα γκρεμίζοντας τó τζάκι. Από τήν Λάιστα τηλεφώνησαν στην οικογένειά μου ότι είμαι καλά. Χάρηκε ή οικογένειά μου, γιατί δεν έπεσα στα χέρια των Μάηδων. Τήν άλλη μέρα ήρθε στην Λάιστα ή γυναίκα μου και μουδιηγήθηκε ό-λα τά συμβόλτα τó θράδι που ήρθαν οι Μάηδες.

Από τους τρομερούς πόνους από τά κρυοπαγήματα δεν μπορούσα

Έκκλησία Αγ. Παρασκευής όπου οι Βρυσοχωρίτες πανηγυρίζουν στί 26 Ιουλίου

να κλείσω μάτι και εξαντλήθηκα. Έφερε έναν καφέ ή Άγνα Τζήμα και κάπως συγγέλα. Οι συνθήκες στο αναρωτήριo ήταν άθλιες και ή φήρα έπινε τó αίμα μας. Η τροφή φτωχική. Με πήρε στο σπíti της ή Νικίτσα Μπιζιανίδου και οι συνθήκες νοστιμείας κωμότερεσαν. Μαζί είχα και τήν κόρη μου Ευρήνη 8 χρονών και με βοηθούσε. Κανέναν από τήν Νομαρχιακή του Α.Κ.Ε. και Πολιτοφυλακή δεν ενδιαφέρθηκε να μάθε τι ήνόμαι. Μιά μέρα πήρε ή γυναίκα μου στην Νομαρχιακή στην Β. Μανάρια και ζήτησε λίγο καφέ και ζάχαρη. Της δώσανε ζάχαρη και καφέ σ' ένα κουτί σπέρτα! Η γυναίκα μου θαυμασμένη μου είπε παραπονιάρικα: Εμείς τά δώσαμε όλα στους αντάρτες και αυτοί μου δώσαν καφέ, ζάχαρη σ' ένα κουτί από σπέρτα. Τά στελέχη είχαν προφές από τά κατωσχισμένα στα χωριά. Τα στελέχη όμως φρόντιζαν για τόν εαυτό τους. Τα καλά στελέχη οι έμποροι αγωνιστές μισούσαν τήν μπακούα τους, τó τσιγάρο.

Στις 8 Απριλίου 1948 πήρα σημείωμα από τήν Νομαρχιακή Επiτροπή του Α.Κ.Ε. να στείλουμε τά παιδιά μας στις Σοσιαλιστικές Χώρες. Οι Β. Τσιμής και Κ. Σιαμπίρης μολονότι ήταν φτωχότεροι δεν έστελιναν τά παιδιά τους. Έστειλα εγώ τά δυο κορίτσια Ευρήνη και Σταματία, ο Β. Κυράσης τó κορίτσι του τήν Σταματία και ή Χέδω Ράφη τόν Γρηγόρη. Από τó Ηλιόχωρι έστειλε τó κορίτσι του ο Γ. Τσολάκης και δυο κορίτσια ο Μ. Ζαμπάκος. Ο πατέρας μου δεν έφερε αντίρρηση. Η γυναίκα μου δίσταζε, μιλούσε τó μητρικό φίλτρο. Η μάνα μου δεν ήθελε και γι' αυτό δεν της είπαμε τίποτα. Βεποδοθήκαμε τά παι-

Τὸ ΖΑΓΟΡΙ μας

διά. Ο χωρισμός ήταν σκληρός στα δύσκολα χρόνια του εμφύλιου πολέμου, γιατί δεν ξέραμε αν θα επαχίσουμε αν θα ανταποθώμε με τα παιδιά μας. Γυρίζοντας στο σπίτι ακούω κλάματα μοιρολόγι. Μπαίνοντας στην αυλή βλέπω τον πατέρα μου δακρυσμένο. Για πρώτη φορά είδα δάκρυα στα μάτια του φύγραμμου Ολύμπιου πατέρα μου. Το σπίτι ρήμαξε, σταμάτησαν τα γέλια, παιχνίδια, ηρθήματα των κοριτσιών. Όλα τώρα πένθος, σκοτεινά, μύρα. Ξθύνω το θράδι δεν κλείσαμε μάτι απ' την στενοχώρια μας. Ο εμφύλιος πόλεμος συνεχίστηκε με αμείλικτη σκληρότητα και έπρεπε να σωθούν τα παιδιά. Στείλαμε τα παιδιά στις λαϊκές χώρες για να σωθούν και να γυρίσουν στην πατρίδα μορφωμένα επιστήμονες, τεχνικοί κλπ. χρήσιμοι στην πατρίδα. Την πράξη αυτή η Κυβέρνηση των Αθηνών και η Δεξιά την απεκάλυψε παιδομάζωμα. Οι υπεύθυνοι του εμφύλιου πολέμου χύσανε πολύ μέλιγκη για το αποκαλούμενο παιδομάζωμα. Τα περισσότερα παιδιά γύρισαν και θα γυρίσουν επιστήμονες, τεχνικοί κλπ.

Αυτό ήταν το αποκαλούμενο παιδομαζώωμα από τους κληικούς της
μυσαλοδοξίας και του εθνικού διχασμού.

Μάης 1948' Οι Μάηδες που γυρίζαν την νύχτα στο χωριό για να μη γίνουν αντιληπτοί από τους αντάρτες δηλητηρίαζαν τα σκυλιά στο Βρυσσάφι. Τα σκυλιά γαϊνίζαν και πρόδυναν τις κινήσεις των Μάηδων. Οι αντάρτες κάνανε ανακρίσεις και διαπίστωσαν ότι οι Μάηδες δηλητηρίαζαν τα σκυλιά του χωριού για να μη τους αγκιληφθούν οι αντάρτες. Οι Μάηδες παίρνανε πληροφορίες από τις γριές των οικογενειών που θρόσκονταν στα Γιάννινα. Για τον λόγο αυτό ήρθε στο Βρυσσάφι ομάδα πολιτοφυλακής για να διώξει τις γριές στα Γιάννινα. Στην ομάδα πολιτοφυλακής ήταν και ο Θανάσης Τσιώπας από τα Μέγαρα. Γρεβενών, ο οποίος λυπήθηκε για το διώξιμο των γριών. Μάλιστα προστάσανε να πεśσουν την πολιτοφυλακή για μη διώξει τις γριές. Μας είπαν οι Πολιτοφυλακές: σφειλούμε να εκτελέσουμε την διαταγή των προϊσταμένων μας. Τη διαταγή να διώξουν τις γριές την δώσαν ιστάλχος του Κ.Κ.Ε. και ο Γραμματέας του Α.Κ.Ε. Ηπειρού..... Επίτροπος του Αρχηγείου Ηπείρου. Χρειάζεται γερή πένα για να περιγράψει κανείς τις σκληρές φρίδες, αγωνίες, λαχτάρες, απελπισίες και αγωνία της την μέρα που διώχναν τις Γριές.

Η Πολιτοφυλακή μάζεψε τις γρηές στο Μεσαχώρι. Οι γρηές κλαίγανε, παρακαλούσαν να μη τις διώξουν από το χωριό από τα σπύτια όπου ζήσαν όλη τη ζωή. Επαναλάβαμε και μεις την παράκληση να μη διώξουν τις γρηές. Μάλιστα. Η διαταγή πρέπει να εκπιεσθεί ήταν η απόφαση. Με επικεφαλής τον παπά του χωριού σαν πλο φύλακμοι ξεκινήσανε οι γρηές κλαίγοντας, πλασφρονώντας, αναθεματίζοντας τους υπεύθυνους της τραγωδίας του εμφυλίου πολέμου. Η Γρηά Δέσπω Κοιλίου γιαγιά του Επώνητ η Ν. Κοιλίου έπαθε νευρική κρίση και παρέμεινε στο χωριό. Οι γρηές Χάδης Καπράντζιου, Χάδης Παυλάκη και γρή-βαν από τον δρόμο γιατί δεν μπορούσαν να περπατήσουν. Μόνο η Γρηά Χρυσάφη Νότη προχώρησε θαρραλέα και με αποφασιστικότητα λέγοντας: αφήστε με να φύγω, ήες και την τραβούσε η εμπαριμένη, ο τραγικός θάνατος. Οι πολιτφυλακές τις συνδεδεσαν μέχρι την Μπαρζα και γύρισαν στο χωριό. Το θράδι γύρισε η γυναίκα μου από τα γέδια. Μόλις έμαθε ότι διώξαν τις γρηές και τον παπά με την παπαδιά (γρογής) έλαφε απαρηγήρητα λέγοντας: αυτή είναι η αμοιβή μου για όσα πρόσφερα στους αντάρτες του Ε.Λ.Α.Σ. και Δημοκρατικού Στρατού για να διώδουν από το χωριό, σπύτι τους τους γρογείς μου; Η γυναίκα μου ήταν απαρηγήρητη γιατί δεν αποχαϊρέτους τους γρογείς της. Την άλλη μέρα νομίζαμε ότι οι γρηές φθάσανε στην Κόνιτσα. Το απόγευμα έφθασε το μαύρο μαντάτο ο τραγικός θάνατος δυο μαννίδων γρηόδη. Γύρισαν στο Χωριό τραχημένοι, αγανακτισμένοι με κλαυθμούς και οδυρμούς ο παπάς η παπαδιά και οι γρηές και με πνιγμένη από το κλάμα και λυγμούς φωνές μας περιέγραφαν την τραγωδία τους. Περνώντας από το στενό μονοπάτι στη θέση Πιζάρι πατήσανε την νάρκη και η με Χρυσάφη Νότη τινάχθηκε στον αέρα, η δε Σταμάττω Σταμάτης τραυματισμένη βαριά έπεσε στον γκρεμό και κρεμάσθηκε από μια ρίζα πύκνου όπου την άρσαν γιατί δεν είχαν τη δύναμη να κατέβουν στον γκρεμό να την τραβήσουν. Ανατριχιάσαμε, κλάψαμε τις αιώες, σεβαστές γρηές. Κανένας δεν αποφάσισε να πάει να πάρει ζωντανή ή πεθ.

μένη την Σταματίου Σταματίνη. 'Όλοι φοβούνταν τις νάρκες και οι πα-
δοί του Δημοκρατικού Στρατού φοβούνται να μη πέσουν στα εργάσιμα
τικά χέρια των τρομοκρατών Μάηδων που αλώνιζαν, τρομοκρατούσαν
λεηλατούσαν τα χωριά. Την Πολυκάλαστη μάλιστα του αδειφότου φίλου
γεθτονα Μ. Σταματίνη την έφραγαν τα όρνια ζουλικά! Πώς τοπο-
τήσε τις νάρκες; Ο καθεύδης απαντούσε σύμφωνα με την πολιτική του
προσθήτηση. 'Άλλοι λέγανε ότι τις νάρκες τις βάλλαν οι Μάηδες, άλλοι
οι αντάρτες. Την άλλη μέρα ήρθαν οι πολιτοφύλακες στο χωριό και
πτήσανε εξηγήσεις γιατί γύρισαν οι γρητές. Οι πολιτοφύλακες όπως
νήθως πήραν και οδηγό της πάντα προθύμη και έμπιστης γυναίκας μου
και πήγαν στο τόπο της τραγωδίας. Πλησιάζοντας ξαφνικά ακούστηκε
πρώτος δυνατός και οι πολιτοφύλακες πέρασε μπρούμυτα για να μη
κτυπηθούν από βλήματα άλλης νάρκης, ή χειροβομβίδας. Φοβήθηκαν
και δεν προχώρησαν να πάνε εκεί που θρόσκωναν η Στ. Σταματίνη. Η
Σταματίου Σταματίνη έμεινε άταφη. Πόσα παιδιά του αγωνιζόμενου λα-
ού μας δεν έμειναν άταφα στα δοξασιμένα ποτισμένα με το αίμα βουνά
της θρυλικής Πίνδου και όλης σχεδόν της Ελλάδας στην διάρκεια του
καταραμένου Εμφυλίου πολέμου 1946—49; Την άλλη μέρα ήρθε πάλι
η πολιτοφυλακή από την Λάρισα. Μας είπε ότι έχει διαταγή να διώ-
ξει γρητές από άλλον δρόμο. Η αγανακτιστή μας ξεχειλισε. Διαμαρτυ-
ρηθήκαμε έντονα. Μάλιστα. Τότε η τρομερή αγανακτισμένη γυναίκα
μου τους είπε: δεν ντρέπεσθε για τα όσα προσέφεραν εγώ, η οικογένει-
ά μου, το χωριό μας τώρα διώχνετε τις γρητές που προσέφεραν ζωστή φρ-
γητό, ζωστή στέγη, φιλοξενία στους αντάρτες, διώχνετε και τους γρ-
νές μου; Η απόφαση να διώξουν τις γρητές δεν ακυρώθηκε. Για γυναι-
κερους λόγους και ύστερα από όσα τους έφαλε η γυναίκα μου δεν διώ-
ξαν τους γονείς της Παπά και Παπαϊνιά.

Τις γρηές τις διώξαν για τα Γιάννινα από άλλον δρόμο.
Οι γρηές φθασαν καλά στις οικογένειές τους στην Κόνιτσα, Γιάν-
νινα. Όπως ήταν φυσικό οι γρηές διηγήθηκαν με το Ν και μ-
Σήμα την περιπέτειά των το δρόμο των και ιδιαίτερα τον φθινό-
ωτο των δύο γρηών που τινάχθηκαν απ' την γέφυρα. Η τραγική αυ-
τοκατακλινή συζήτηση όλους τους πατριώτες, ανθρωπιστές, τους αληθι-
νούς χριστιανούς γιατί πολλοί είναι φαρισαίοι, υποκριτές, άρπαγες κλπ.
Ύστερα από το διώξιμο των γρηών έφυγαν από το χωριό και οι
υπόλοιποι σπαδοί της βεζιάς. Ο στρατός άδισα τα χωριά για να μη
βρούνε οι αντάρτες πρόχειρα κ.λπ. Τώρα στα χωριά γρήγορα σπυλι-
μένες γάτες σκυλιά και λίγες οικογένειες που βοηθούσαν τους αντάρ-
τες. Οι οικογένειές μας καθύονταν ζούσαν στα δάση με συντροφιά τα
αγριψιά. Όταν Οθωνόπουρο το 1949 έφυγαν και οι τελευταίοι αντάρ-
τες και πήγαν στην Αλβανία οι οικογένειές μας μέγαν μόνες τους, πύ-
στηκαν απ' τον στρατό και κλεισθήσαν στις φυλακές του Φίξ στα Γιάν-
νινα όπου βρίσκονταν και ο γέρο πατέρας μου.

27 Ιουλίου 1948. Η πολιτοφυλακή έθωσε εγκλήνη να πάει στα σηρωματικά έργα στον Γράβιμο ένα αίτημα από κάθε σπίτι. Ενώ από τα χρησιμοποιήματα δεν φορούσα παπούτσια έπρεπε να πάει η γυναίκα μου. Το παιδί μας ο Τάσιος ήτανε άρρωστος και δεν ήθελε να το αφήσει. Καθόλα στο ζώο γιατί ακόμη δεν περπατούσα από τα χρησιμοποιήματα πήγαμε στην Λαύσα. Η πολιτοφυλακή επέμενε να πάει η γυναίκα μου και αυτή αρνούταν. Για να μη οξυνθεί η συζήτηση είπα ότι θα πάω εγώ.

Είπαι η γυναίκα μου γύρισε στο χωριό μαζί με το Τάσιο.
Δεν αποχαϊρέτησα την γυναίκα μου γιατί πίστευα ότι θα γυρίσει στο χωριό. Ποιός αλήθεια πίστευε ότι θα βρεθούμε στην αναγκαστική παραφυγή πάνω από 30 χρόνια; Ξεκινήσαμε από την Λάρισα με τον καμαρί στον ώμο. Φθάσαμε το απόγευμα στην κορυφή του Σμόλικα στην Νταλιόπουλη. Ο εχθρός μας έδωλεσε από την άλλη κορυφή την Σουσιανότσα, όπου είχε στήσει το πυροβολείο, αλλά δεν έδωλε. Το βράδι φτάσαμε στο Κεράσσοο Κόνιτσας. Εκεί ήταν στρατόπεδο των αγκυράδων. Μείναμε εκεί 3 μέρες. Τα αεροπλάνα πετούσαν πάνω από τον ποταμό Κόνιτσα όπου κρυβόμασταν και δεν μας έβλεπαν. Την τρίτη νύχτα ξεκινήσαμε για τον Γράμμο, γιατί όπως μας είπαν ο στρατός κατέλαβε ο Ζαγόρι για να πεντροκοπήσει τους υπερασπιστές του Κλέφτη. Την νύχτα ανεβαίνοντας για την Γύφτισσα κοντά στο Κάντισκο μας αντίληψαν

◆

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛΙΔΑ

Με τὰ Χριστούγεννα πού καρ-
τερούσαμε κάθε χρόνο στά χωριά
μας —πρό πάντος ἡμεῖς τὰ παι-
διά πού ζούσαμε ἔγιναν τήν ἀνα-
μνήν τους— ἀρχίζει τὸ ταξίδι τῆς
τῶ μακροῦ καὶ ἀπόλαυσης ἡ φωνη-
σία μας!.. Ἡ παιδικὴ φωνασασία,
—ὡς τότε μικρὰ καὶ γρήγορα ἀ-

πλὴν καὶ περὰ τῆς!... Ἡ φαν-
τασία, ποὺ δὲ χρησιμοποιοῦν γεω-
γραφικοὺς χάρτες, οὐτε ἀνακρί-
πτει τὸ πέρασμά της σὲ σύνορα,
ἀλλὰ ἐρεχται σὲ χάρτες μαχηρὰς
τῆς γῆς τῆς Ἑλληνικῆς γινά νὰ
βαπτισθῇ μὲ ὀνόματα τὰ παιδιδικά
μας χρόνια!... Νὰ ζήσῃ: τῇ γεω-
γνῇ ποὺ ἀνταρτικὰ ποὺ ἀποκαλύπτει
τοὺς ἀνιστόρητους ἀγῶνες τῶν
ἀνθρωπίνων γενεῶν γὰ τὴ μοῖρα
τοῦ, μὲ τὴν ἀδύναμιν αἰ: ἐλαφύ-
στη λάμψη τοῦ Ἀσπεριοῦ τῆς
Βυθίδος — τοῦ Χρυσοῦ — ποὺ
ἀνέστη: τῆς ἐπιπλεῖς, ζωταναγῆς

πα θνητα, φοιττει τις ανθρωπι-
νες υπαρξεις με το φηγγος το α-
ληθινο της μονης ΑΛΗΘΕΙΑΣ!...

Μαζι μ' ελια ταυτα ερχονται
στην παιδινη μας τότε ζωη κατ:
παρρηθια και ιστοριες και διηγη-
ματα που γινονται και κατωστα-
λονται μέσα μας στα δυσδεχόμε-
να από την παρανομη των Χρι-
στουγενων ως την παρανομη των
Φι:ων!!!

Ἀποκριπώντας τὸ παιδικὸ κροτάλλιμα μας στὰ κοκαλιάρικα γόνατα τῆς γριῦδας μας ἢ στὴ ζεστὴ ἀγκαλιά τῆς μαγούδας μας — ὡστόσο στὰ κοκαλιὰς τους — καὶ πόσο ἔπ' ἔξω τὸ χειμωνιστικὸ ἐργαζομένο τους — γνήσιον ἢ πλῆ- ξιμον — καὶ τί θὲν ἀκούγαμε γιὰ τὰ πονηρά πνεύματα, ποὺ κυριαρχοῦσαν τίς νύχτες τῆς περιόδου αὐτῆς, γιὰ νὰ περάξουν καὶ νὰ βασανίσουν τοὺς ἀνθρώπους στὸ διάστημα τῆς «ἐπὶ γῆς βασιλεί- ας τους!»

“Όλη μέρα — Ήλεγαν — λούφα-
ζαν στις ρηματιές, στους λάκκους,
στις νεροσυριές — κι είχαν γεμά-
τη από τσίτσιτες ή άχρηστική μας
περίσχη — και τή νύχτα με τὸ
κινάδι άρχιζαν τὸ ισχυρίσκειν ἑν-
θροποκρίσινεμα με τὰ καμώματά
τους!...

Ἐδῶκαν γὰρ ἀπὸ τῶν πλείονος τοῦ
χωρίου καὶ ἀνηγορεύσαν τοὺς μα-

γαλίδες λάκκοι - λάκκοι με ντα-
 ρίλια, πιπίδες και άλλα θορυβώ-
 δι έργα και δεισιδαιμονία από τα
 στεγνοφύμια και τα διπλώματα των
 σπιτιών, αν ή γύρα ήταν φεγγα-
 ρόφυτο και διαπορεύετο.

Κατέβηκαν από τα μπαουχαρί-
 — τις καμινάδες των σπιτιών—
 ανακαίνισαν τις σκάτες στα τζά-
 ρια και το σουνιό των πεντου-

κίων κ. παύσαντες τότε τότε τῇ
φωνῇ τ' ὅποιος εἶχαν τὸ θάρρος
νὰ μιλήσουν στὴν παρυσία τους.
Τὸ πρῶτ' μὲ τὸ τελευταῖο λάλη-
μα τῶν πετεινῶν ἔτρεχαν γρήγο-
ρα γ' ἀφανιστοῦν στὸ σκοτεινὸ
τοῦ βασιτοῦ γιὰ νὰ ἐπαναλὰ-
βουν πάλι τὰ ἴδια ὡς τὴν τελει-

ταία θραδιά, πού θ' ἀγαθάζαν τὰ
κερά' μέ τή δάφτιση τοῦ Κυρίου!
Μάλιστα πὴν τελευταία γύγπα, δ-

Τά δωδεκάημερα

τὴν παιδείαν!

Τὰ σπύτια γύρω μύριζαν λιθό-
νι, πού έθαιχαν οι νοικοκυρές, γι-
ν' αποδοξάζουν τὰ πονηρά πνεύμα-
τα, ή καλένια παλαιοσυχα και πα-
λιοπάπουτσα, θυν τὰ κελάρια μέ-
σα ήταν γιγάντια σκουύπρα και
στάχτες πού άπαγορεύονταν να
πεταχθούν έξω τó διημεράκι.

Βάλαμε σ' ἐνέργεια τὰ πνευστά
καὶ τὰ χροστὰ ὄργανά μας καὶ
μὲ παρὰλληλῶν φωνῶν κἀνάηκε
προσχωτήριον ὧν τῶν ἐκκλησιῶν
κάτω ἀπ' τὰ παραθρόνους.

Τὸ πανθαύμαστο ποὺ γίνονται ἡ-
ταν ἀνακαλύφθη!... Φωνὴς διαφύ-
ρων χορῶν καὶ ἐκτάσεων, γαυγι-
σματα σωμάτων—ὧν τῶν σκυ-
λιῶν τοῦ χωριοῦ τοῦ ἀκροπολεῦ-
σαν, ἀπογοητεύματα καυχιῶν

στά παραθρήρια, απαιτήματα, με
σύδρα στις πόρτες, σόβισμα των
φωτίνων στα σπείτα, μοχλομαρμα-
ρινοί καπνοί από λιθόλι που δυνά-
μιζαν, πατερνικά κι άλλες προσευ-
χές που αναπέμπονταν από τις
προμοκρατημένες γροισθές του
χωριού μας! Στα σπείτα μάλιστα
των τελευταίων έπιπαιχτομε περισ-
σότερο προσκαλώντας τις όνομα-
στικά τόσο, που δινόμαστε πίστει-
αν ότι ήρθαν κι έσπασαν τους!

Το πατριπνί τοῦτο θέσταξεν ὡς
τὰ μεσάνυχτα καὶ τὸ πρῶν ἄρχι-
σεν ἡ μετέδοσθι τῶν νυχτερινῶν
συμβόλων ἀπὸ μαχαλὰ σὲ μαχα-
λὰ καὶ ἀπὸ σπύτι σὲ σπύτι!

Οι πιδ πολλές από τις γυναίκες πίστευαν αναβάλλαντα, ότι το θρά-
συ άκείνο έγινε στο χωριό διαδο-
λυκή έπίθεση και ισχυροπαθήκειν
και θαύμαζαν πώς σώθηκαν από
τά ξωτικά!... Οι άντρες ήταν ά-
πορημένοι και αυτοί και τα παιδιά
προσκοπαιτριμένα απ' θα άκουσαν
άκιστην τή σατανικήν νύκτα!...

Ἐμείς οἱ πρόξενοι τῆς νυχτερινῆς ἀντιπαράθεσης δεχόμεθα ἀπορημένοι καὶ ἠπλῶς μὲ διαφέρειν στὴ συζήτηση, γιὰ νὰ μὴ προσδοκῶμε καὶ ἀκούσῃμε τὸν ἀναβαλλόμενον ἀπὸ τοὺς τρομοκρατηθέντες.

Ὁ μακαρίτης μάλιστα ὁ Δημοσθένης ὁ Βλῶρος ἔλεγε:

«Πήρα το δίκαιο για να τουφεκίσω έναν που ακούονταν ο χαλιτάς, σκέφτηκα όμως μήπως φέρω περισσότερη αναταραχή και ανατάτωση στο χωριό!...».

Καλά που δὲ μας γέμισε σκάγια!... Πέρασαν πολλά χρόνια κι ἔλειψαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τρομοκρατηθέντες ἐκεῖνο τὸ βράδυ, γιὰ νὰ φανερῶσμε τὰ τριελλὰ μας ἐσθνητικά καυώματα τότε!...

Τώρα θύκω πού τά ξαναθυμού-
μαστε και τά μολογάμε, ούτε δυ-
δεκάχρονα ξαναχού, ούτε μωθή
και διηγήσεις γιά αυθαινή α-
κούθρανη, ούτε μέδονα και παλι-
σάραυχα αλκογόνα! γιά τήν α-
πομάκρυνσή τους!... Τά πήρε η
αυτά τό ρεθύμα των νέων ιδεών
και αντίληψεων και τού νέου τρό-
που ζωής ώςτε ούτε γκαγκιές ή

BIOMHXANIA ΕΥΛΟΥ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 1η ΣΕΛ.

ζήτησαν αναβολή της συζήτησης του θέματος αυτού από το Ν.Σ.τά τη συνεδρίαση της 19ης τρ.

Ο κ. Δήμαρχος επικαλέστηκε Νόμο που δεσμεύει τους προέδρους των Κοινοτήτων να αποφασίζουν χωρίς την έγκριση του κοινοτικού συμβουλίου και το γεγονός ότι έχει γίνει πληροφόρηση στις Κοιότητες να ετοιμασθούν για να απαντηθούν.

Μετά από τους Νομ. Συμβούλους που τάχθηκαν υπέρ της λήψης των φάσεων μίλησε ο εκπρόσωπος της εταιρείας Έπειρος κ. Ρογκότης ο οποίος επισήμανε τον κίνδυνο «έλλειψης πληροφόρησης, να επανασταθεί το λάθος της ελεγχόμενης και περιοχής και συνέταξε να δοθεί χρόνος στις Κοινότητες να αποσπαστούν.

Στη συνέχεια ζήτησε το λόγο απευθυνόμενος στο Ν.Σ. επεσήμανε τον κίνδυνο που από έλλειψη πληροφορήσεως και διαλόγου να πικληθεί αντίδραση εκ μέρους των ασκητιών Κοινοτήτων και πολλών Συνισμών. Τόνισε το γεγονός ότι το δόσος ανήκει κατά τα 2/3 α Κοινοτήτες και ότι η ξυλοβιομηχανία θα σπηρεχθεί σ' αυτές γιατί Κοινοτήτες θα δώσουν την πρώτη ύλη και ο Αστικός Συνισμοί που δουλεύουν για την ξυλοβιομηχανία είναι κι αυτοί ένα κομμάτι των ασκητιών Κοινοτήτων.

Επείσημαν τον άμεσο κίνδυ
που διατρέχει η Ξυλοβομηχανία
οι δασοκτήμονες Κοινόκτητες αρ
θούν να χορηγήσουν τα λήμ
ματα Συνεταιρισμούς και που
παράκληση είναι δυνατική με
υποχρεωτική ή αργυθούν να τα
ραχωρήσουν με εννο' κούς όρ
στην ίδια την Ξυλοβομηχανία.
μας οι φορείς που θα πρέπει
συμμετέχουν στο ποσό της

Οι δασοκτηνόμενες Κοινότητες, 2) Δασικοί Συνήμοι, 3) Οι μόνιμοι κάτοικοι των χωριών και μόνον έφισαν δεν καλυφθεί το κεφάλαιο οι πόδημοι, κάτοικοι των δασοκτηνών Κοινοτήτων. Στην εταρεία πειρος να δοθεί για ορισμένο χρόνον (το 5ο) για να δέκα: ολογη η ανάμειξη της στην οργάνωση έυλοβοηθάναι.

Αν νομίζεται ότι θα μπορεί η λοβιορμηχανία να προμηθευτεί ξύλο από τις δημοπρασίες των κοινότοπων τότε το ΝΕ μπορεί να πωλήσει στη συζήτηση του θέματος βάζοντας μετόχους όποιον μίξει. Είμαι βέβαιος και το τονίζω: οι Κοινοίτητες δεν θα αποχθούν μια τέτοια απόφαση.

Τὰ λίμνε εἰσις ἔστι γὰρ τὴν
 ποταμὸν καὶ γὰρ τὴν παροῶσαν
 γὰρ γὰρ ἐκαστοῦ τὸν ποταμὸν
 καὶ τὴν λαχρὰν γὰρ πιστωρὸν
 σὺ περὶ τὸν ποταμὸν γὰρ νασταλγίαν
 καὶ ἀλλοτρίωντα!...

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΤΟ Α' ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Στα Γιάννινα, καθώς όλοι μας πρέπει να ξέρουμε, πραγματοποιήθηκε στις 2 και 3 Δεκεμβρίου 1983 το Α' Πολιτιστικό Συνέδριο στο Νομό μας με την πρωτοβουλία του Νομάρχη μας κ. Χρήστου Μαρτίνη και τη συμμετοχή του Νομαρχιακού Συμβουλίου και της Δημοτικής Αρχής της πόλης των Γιαννίνων. Θεωρώ τον εαυτό μου πολύ τυχερό, γιατί μου δόθηκε η ευκαιρία να παρακολουθήσω τις εργασίες αυτού του Συνεδρίου που πρέπει να θεωρείται σαν ιστορικός σταθμός για τα πολιτιστικά ζητήματα του Νομού μας. Θα είναι κανένας πολύ άδκος στις κρίσεις μου, αν ισχυριστώ πως δεν έμεινε ικανοποιημένος απ' αυτό, σχετικά με την οργάνωσή του, την εισηγήση σημαντικών θεμάτων που αναπτύχθηκαν απ' τους εισηγητές, τις πολύ γόνιμες συζητήσεις και την

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

εξαγωγή πολύτιμων συμπερασμάτων. Αξίζουν θερμάτα συγχαρητήρια, τόσο στον κ. Νομάρχη μας και τη Δημοτική αρχή, όσο και στους άλλους αρμόδιους παράγοντες, που έχουν συντελέσει στην επιτυχία του.

Αν είναι όμως κάποιος που με μεγάλο ενδιαφέρον και πατριωτικό παλμό παρακολούθησε τις εργασίες του περισσότερου από πολλούς άλλους σωστό ενδιαφέρον απ' τους αρμόδιους για το σεβασμό που πρέπει να δείχνουμε προς την παραδοσιακή μας κληρονομιά και τη διατήρησή της, ανάπτυξη των πολιτιστικών στοιχείων του τόπου μας. Η ευγνωμοσύνη μας λοιπόν προς τους συντελεστές της επιτυχίας αυτού του πράγματος πρέπει να πάρει τη σωστή της θέση.

Αν ανάφερα παραπάνω, πως το χάρισμα αυτό το Συνέδριο περισσότερο από πολλούς άλλους, έχω λόγους να γράφω έτσι. Καί είναι αυτοί οι λόγοι, ότι διαπιστώνω να παίρνει το δρόμο της υλοποίησης κάποια προσπάθειά μου που χρονολογείται από πολλά χρόνια για διατήρηση της παραδοσιακής μας κληρονομιάς (πνευματικής και καλλιτεχνικής) και ανάπτυξη της επαρχίας μας που μαρμαρίζουν. Νομίζω όμως πως πρέπει να εξηγηθεί κάπως πλατύτερα γύρω από τα θέματα αυτά.

Καθώς θα ξέρουν πολλοί από τους αναγνώστες της εφημερίδας μας, το «Βασκαλικό» ήταν κατά είσημο τρόπο η επαγγελματική μου απασχόληση. Άμα όμως πέρασαν τα γόνιμα χρόνια της προσφοράς μου σ' αυτό, αποφάσισα να γυρίσω στο χωριό μου το Κουκούλι, στο οποίο είδα για πρώτη φορά το φως της ζωής. Ξαν συνταξιοχός πια θεωρώσα χρέος μου να γυρίσω σ' αυτό γιατί σκέφτηκα πως η παρουσία μου σ' αυτό ήταν πιο αναγκαία κα: απαραί-

τητη από την παραμονή μου στα Γιάννινα ή στην Αθήνα. Παραμένοντας όμως στο χωριό μου διαπιστώσα πως ο τόπος μας, το Ζαγόρι, και γενικότερα το μεγαλύτερο μέρος της Ελληνικής επαρχίας είχε περζέλλεται στα περιθώρια από κάθε κρατικό ενδιαφέρον. Από πατριωτικό ενδιαφέρον κατέβαλα κάποια ανάλογη με τις μικρές μου δυνάμεις προσπάθεια για βελτίωση της κατάστασης. Για να διαπιστώσει κανένας πόσο δικαιολογημένος υπήρξεν ο ενθουσιασμός μου για το Συνέδριο, ως μου επιτρέπει να παραθέσω εδώ μερικά στοιχεία από όσα είχα γράψει σε κάποιο βιβλίο μου κατά το 1976 γα τα ζητήματα της παραδοσιακής μας κληρονομιάς:

«...Μια όμως που επικοινωνώ σ' ε-
« ζήσας, αγαπητοί φίλοι, ως μου επι-
« ταιρείται να διατυπώσω κάπως πλα-
« τύτερα τις απόψεις γύρω από τις
« συνθήκες, στις οποίες βρίσκεται η
« περιοχή του Ζαγορίου και γύρω α-
« πό τα διάφορα προβλήματα, που
« αντιμετωπίζει η προσπάθειά μου
« αυτή. Οι παρακάτω γραμμές απο-
« τελούν ένα μικρό παράπονο της
« Ελληνικής επαρχίας γενικά και ιδι-
« αίτερα της περιοχής του Ζαγορι-
« ού μας για την Κρατική αδιαφο-
« ρία και αστοργία, που δείχνεται
« ως προς την εξασφάλιση και δια-
« φύλαξη και των τελευταίων λειψά-
« νων του λαϊκού μας πολιτισμού.
« Με τα όσα γράφονται κρούεται ο
« κώδικας που κινδύνουσε που δια-
« τρέχουν να εξαφανιστούν ολοκλη-
« ρωτικά σπουδαία δείγματα ηθικών
« αξιών, τα οποία εθνική ανάγκη ε-
« πβάλλει να τα σεβαστούμε. Ας εν-
« θεί και η δική μου μικρή επαρχια-
« κή φωνή με τις τέτοιες άλλων πολ-
« λών πατριωτών, που καθημερινά
« διατυπώνουν τη θλίψη τους για
« το κατάντημα της επαρχίας...
« Γνωστό είναι σ' όλους μας πως
« στο Ζαγόρι από παλιότερα ακόμα
« χρόνια δημιουργήθηκε ένας θαυμα-
« σος και ανώτερος από κάθε περι-
« γραφή λαϊκός πολιτισμός σε πολ-
« λούς τομείς. Δεν έχει τη θέση του
« εδώ να αναλυθούν οι παράγοντες
« που έχουν συντελέσει στη δημιουρ-
« γία του. Πρέπει όμως να σημειω-
« θεί, πως ο πολιτισμός αυτός δεν
« προσέχθηκε έγκαιρα. Διάφορες δυ-
« σμενείς κοινωνικές συνθήκες και
« άλλα γεγονότα είχαν βλαβερή επι-
« δραση πάνω σ' αυτόν κατά τις
« αρχές του αιώνα μας, οπότε άρχι-
« σε να κλονίζεται, να καταρρέει: σι-
« γνά, σιγά. Χαρακτηριστική βολή έδωκε σι-
« αυτόν η κατά τα χρόνια της κα-
« τοχής καταστροφή του Ζαγοριού,
« που οι φασίστες Γερμανοί πυρπό-
« λησαν περισσότερο από 20 χωριά
« του Ζαγοριού... Το κακό όμως δεν
« ήταν αυτό μονάχα και δεν σταμά-
« τησε και ύστερα από την απελευ-
« θέρωσή μας από τους Γερμανούς.
« Εξακολουθητικά καταστρέφεται ό-
« τι έχει απομείνει. Και σήμερα
« (δηλ. στα 1976) η εικόνα που πα-

ρουσιάζει το Ζαγόρι είναι απελπι-
« στική: Αρχοντικά σπίτια καταρρέ-
« ουν, οι ιεροσολίες όλο και συχνό-
« περες, ιστορικά και γραφικά μνη-
« μεία (βρύσεις, γεφύρια, εκκλησίες
« κ.λ.π.) ερειπώνονται, το φυσικό
« περιβάλλον και το τοπίο τραυμα-
« τίζονται απερίσκεπτα κατά το χε-
« ρότερο τρόπο, η δασοκαπνία δι-
« νει και παίρνει, ιστορικά αμυνόβια
« δέντρα καταστρέφονται, αρκεί να
« μπουν στην τάση των επιτηδεύων
« 2—3 κασσοτάκια, οι ατομικές
« δοκιμασίες καταπατούνται, πολύ-
« τιμα αρχαία έγγραφα και άλλα
« ιστορικά κειμήλια φυγαδεύονται ή
« καταστρέφονται. Ο σύγχρονος γε-
« νικός πολιτισμός παρασέρνει χι-
« ρίς οίκτο κάθε απομεινάρει από τα
« δημιουργήματα των προγόνων
« μας. Τα ήθη και τα έθιμα καθυμ-
« νούν ξεθεωριάζουν με τάση γενικού
« αφανισμού. Ο κόσμος εγκαταλεί-
« πει με γοργό ρυθμό την επαρχία.
« Το δημόσιο χρήμα σπαταλιέται
« άσκοπα και απερίσκεπτα, ενώ η
« διαβόηση προβάλλει απελητική
« και επικίνδυνη για την τελειωτική
« καταστροφή του τόπου. Για την
« ώρα καμιά ελπίδα για βελτίωση
« της κατάστασης από πουθενά δε
« διαφαίνεται. Η φωνή της επαρχί-
« ας, ο πόνος της, φαίνεται πως
« δεν μπορεί να φτάσει στο Κέντρο.
« Καμιά φορά διαφαίνεται: πως το
« Κέντρο παίρνει την απόφαση να
« στρέψει την προσοχή του και
« προς της επαρχία. Αποφασίζεται
« κάπου κάπου να παρθούν μέτρα,
« αλλά η ευεργετική του πνοή ξεθυ-
« μαίνει, ύπουλα να φτάνουν αυτά
« στην επαρχία, στην οποία φτά-
« νουν σαν σπασμωδικές κινήσεις,
« χωρίς σωστό προγραμματισμό.
« Πολλές φορές οι αρμοδότητες των
« Κρατικών Υπηρεσιών αλληλοσυγ-
« κρούονται. Ότι προσπαθεί να
« φτιάσει μια Υπηρεσία, καταστρέ-
« φεται από άλλη. Κάποτε παίρνου-
« νται μέτρα που, αντί να ωφελή-
« σουν, κυριολεκτικά συντελούν στο
« διωξιμο του κοσμάκη από τον τό-
« πο του. Τιποτε δεν μπορεί να στα-
« ματήσει την τάση της φυγής προς
« τις πόλεις... Και γα να μη θεωρη-
« θώ πως ξεφεύγω από το θέμα μου,
« συμπερασματικά πρέπει να τονίσω,
« πως οι κ.κ. αρμόδιοι: πρέπει να
« στρέψουν όσο το δυνατό πιο γρή-
« γορα στοργικό μάτι στην επαρχί-
« α. Πρέπει το Κράτος να γίνει ο
« κύριος φορέας και της διάσωσης
« του λαϊκού πολιτισμού του Ζα-
« γοριού, εκτός από άλλα πραγματι-
« κά στοργικά μέτρα που πρέπει να
« παρθούν για την αναζωογόνηση
« της επαρχίας γενικά... Όσο αρ-
« γούμε να κάνουμε εκείνο που πρέ-
« πει, τόσο η καταστροφή, έρχεται
« ραγδαία... Γράφοντας τα παρα-
« πάνω, θα θεωρηθώ ίσως απασιό-
« δοξος. Δεν είμαι τέτοιος, αλλά δεν
« μπορώ όμως και να σιωπήσω τις
« αλήθειες και τη σκληρή πραγματι-
« κότητα. Ακόμα πιθανό να θεωρη-

« θώ αναρχικός. Ούτε και αυτό το
« χαρακτηρισμό τον φοβούμαι, ό-
« πως ποτέ μου δεν τον φοβήθηκα
« ως τώρα. Για τα όσα γράφω, με-
« κάρι να δαψευστώ. Εύχομαι να
« γίνει αυτό, αρκεί μόνο να βελτιω-
« θεί η κατάσταση στην επαρχία.
« Αν γίνει ένα τέτοιο πράγμα, ύπε-
« ρα από 2—3 χρόνια περίπου, αν
« είμαστε καλά, που θα γράψω το
« τρίτο συμπληρωματικό βιβλίο μου
« της Μ.Ζ.Β. θα είμαι ευτυχισμένος
« αν βρεθώ στην ευχάριστη θέση
« να διατυπώσω ευχαριστίες και συγ-
« γρητήριο εκεί που πρέπει, αντί
« να διατυπώνω μόνο παράπονα, ό-
« πως τώρα».

Για να γραφτούν τα παραπάνω
« σε κάπως ακονισμένη γλώσσα, εξυ-
« πακούεται πως προηγήθηκαν άφο-
« να υπομνήματα και δημοσιεύματα σε
« εφημερίδες, χωρίς βέβαια κανένα ο-
« ποτέλεσμα. Πάντως για την όχι ευ-
« χάριστη κατάσταση γύρω από τα
« πολιτιστικά θέματα του Ζαγοριού
« μας έχω συγκεντρωμένα άφθονα
« στοιχεία. Νομίζω, ότι δεν είναι σω-
« στό να γραφτούν εδώ, εκτός αν
« προκληθώ από κάποιον.

Από τότε που γράφτηκαν τα πα-
« ραπάνω και είδαν το φως της δημο-
« σιότητας πέρασε αρκετό χρονικό έ-
« λτημα. Στα 1982, που τύπωσε το
« 30ο βιβλαράκι της Μ.Ζ.Β. στη σελί-
« δα 44 έγραφα τα εξής:

« Συνεπής προς την υπόσχεσή μου,
« θεωρώ τον εαυτό μου υποχρεωμέ-
« νο να κλείσω τον επίλογο του βι-
« βλίου αυτού βιβλίου με τα εξής
« λόγια: Ο Ελληνικός λαός κατά τις
« αιολόγες της 18 Οκτωβρίου 1981 έ-
« δωσε την εξουσία της πατρίδας
« μας στην Κυβέρνηση της «Αλλα-
« γής». Δεν ήταν δυνατό να μη το
« χαρούμε αυτό το γεγονός. Με με-
« γάλη αγαλλίαση είδαμε να φτά-
« νει ο αέρας της «Αλλαγής» ως την
« επαρχία. Πάνω στους τρεις μήνες
« από τη νίκη του ΠΑΣΟΚ η Υπουρ-
« γική Επιστημών και Πολιτισμού
« κ. Μελίνα Μερκούρη, βρέθηκε το
« Γενάρη του 1982 στο Ζαγόρι μας
« για να αντιληφτεί αυτοπροσώπως
« την κατάσταση της επαρχίας και
« να μελετήσει τα προβλήματα της
« αρμοδιότητάς του Υπουργείου
« της. Το γεγονός αυτό χαρακτη-
« κει από όλους μας με μεγάλο εν-
« θουσιασμό και με αγωνία περιμέ-
« νουμε την υλοποίηση που ενδιαφέ-
« ροντος της Κας Υπουργού μας ως
« προς τα πολιτιστικά μνημεία της
« περιοχής του Ζαγοριού μας. Είπα-
« στε βέβαια για τα αποτελέσματα
« της αλλαγής που χρειαζόταν».

Έτσι σήμερα, ύστερα από την ε-
« πιτυχία που σημείωσε το Α' Πολιτι-
« στικό Συνέδριο στο Νομό μας με
« την πρωτοβουλία του Νομάρχη μας
« θα ήταν κανένας αγνώμονας να μη
« νόμιζε κάποια σοβαρή ικανοποίη-
« ση το ευχάριστο σημείο στο οποίο
« έφτασε το σημαντικό αυτό θέμα
« γα τον τόπο μας. Χάρη λοιπόν στο
« Κρατικό ενδιαφέρον πρέπει να προ-

χωρήσει προς τη θεραπεία της η
« Εθνική ανάγκη της διατήρησης των
« πολιτιστικών στοιχείων του τόπου
« μας. Στη διάθεση των Κρατικών αρ-
« χών σαν αρμόδιων φορέων υπάρ-
« χουν τα πορίσματα από το Συνέ-
« δριο, σαν πολύτιμος βασικός οδηγός
« για παραπέρα γόνιμη διεργασία. Ε-
« δώ όμως πρέπει να σημειωθεί πως
« η εξαγωγή πορ-σμάτων από κάποιο
« συνέδριο δεν αποτελεί και την ολο-
« κληρωτική θεραπεία των ελλείψεων.
« Τα πορίσματα όσο κι αν είναι αυ-
« τή καλή και ευχάριστη, μ' όλα ταύ-
« τα αποτελούν μόνο το θεωρητικό
« μέρος κάποιου ζητήματος. Πρέπει να
« ακολουθήσει σύντομο και με ικανο-
« ποιητικό τρόπο και η δεύτερη φά-
« ση η εκτέλεση και η σωστή εφαρ-
« μογή των πορισμάτων. Γιατί καθώς
« όλοι μας ξέρουμε διαφέρει η θεωρία
« από την πράξη, την εφαρμογή. Για
« πούτο σημειώνω πως κατά το στά-
« διο της εφαρμογής θα χρειαστεί να
« υπερνικηθούν πολλές δυσκολίες. Οι
« δυσκολίες αυτές πέρα από την οικο-
« νομική υπήλωση, συνίστανται κατά
« ένα μεγάλο ποσοστό και στις κακές
« συνθήκες που δημιουργήσαν στο
« λαό μας ο: ως τώρα Κυβερνήσεις.
« Συνθήκες για τη χρησιμοποίηση του
« ρουφετιού, της κομματικής συναλ-
« λαγής, του μπλάιτου, του καιρο-
« σκαπισμού, του ημετερισμού κ.λ.π.
« Και, καθώς ξέρουμε, οι συνθήκες
« αυτές, που έχουν διαφθείρει τις συ-
« νειδήσεις όλων μας, δεν αποβάλλουν
« εύκολα από τη μια μέρα ως την
« άλλη.

Ελπίζω πως στο θέμα αυτό η Κυ-
« βέρνηση θα αντιμετωπίσει τα προ-
« βλήματα γύρω από τα θέματα του
« Συνεδρίου με κάποια ευρύτητα πνεύ-
« ματος ως προς τη δικαιοκρασία και
« τη σωστή αξιολόγηση των αναγκών.
« Είμαι βέβαιος πως ο τόσο βλαβερός
« ως τώρα «παραγοντισμός» δεν θα
« κατορθώσει να επηρεάσει την ορθή
« κρίση των αρμόδιων κρατικών φορέ-
« ων σχετικά με την εκτίμηση και α-
« ξιολόγηση των πολιτιστικών στοι-
« χείων του Ζαγοριού μας.

Το Ζαγόρι μας, σχετικά με τα ζη-
« τήματα που συζητήθηκαν στο Συ-
« νέδριο παρουσιάζει κάποιον ιδιαίτε-
« ρο ξεχωριστό χαρακτήρα, που α-
« σφαλίστα θα προσεχτεί απ' τους
« αρμόδιους κρατικούς φορείς και θα
« ικανοποιηθεί αντικειμενικά το σοβα-
« ρό αντικείμενο που διαθέτει ως
« προς τα παραδοσιακά πολιτιστικά
« στοιχεία. Το Ζαγόρι δεν ζητάει προ-
« νομιστική μεταχείριση, θέλει όμως σω-
« στή και δίκαιη εκτίμηση των πραγ-
« μάτων. Δεν θα ανεχτεί παραγνώριση
« του σοβαρού αντικείμενου που δια-
« θέτει στον τόμο αυτόν.

Αλλά για να αποδώσουν καθώς
« πρέπει τα πορίσματα από το Συνέ-
« δριο, ίσως να μην είναι αρκετά όσα
« σημειώθηκαν παραπάνω. Χρειάζεται
« μια δουλειά καθώς πρέπει: κ: ε-
« μείς όλοι ο: Ζαγοριώτες με κάποιο
« διαφορετικό πατριωτικό πνεύμα πε-
« ριστολογίας και προστάσις των πα-
« ραδοσιακών πολιτιστικών θησαυρών
« που κληρονομήσαν από τους προ-
« γόνους μας. Για κακή τύχη δεν μας
« διαρκεί τις πιο πολλές φορές σε

διάφορες περιπτώσεις εκείνο το πα-
« τριωτικό πνεύμα που πρέπει να έχου-
« με μεταξύ μας. Παρουσιάζουμε ένα
« αχαρκτήριστο πνεύμα νυχθελίας
« και ασυνεννοησίας. Το χειρότερο δε
« είναι, ότι: δείχνουμε μια τάση νοση-
« ρού τοπικισμού. Για να ιδεί προκο-
« πη το Ζαγόρι: μας, αγαπητοί συμπα-
« τριώτες, χρειαζόμαστε να αλλάξουμε
« νοοτροπία. Ας δώσουμε την αρρω-
« στημένη αυταπάτη, πως είναι δυνα-
« τή να σώσουμε το Ζαγόρι μας από
« τον κατήφορο, στον οποίο βρίσκε-
« ται, αν ο καθένας μας φροντίζουμε
« μονάχα για το χωριό μας σε βάρος
« των άλλων χωριών και σε βάρος ό-
« λης της περιοχής. Το Ζαγόρι παρου-
« σάζει σήμερα πολλά και σοβαρά
« προβλήματα που πρέπει να προσε-
« χτούν και να αντιμετωπιστούν κατά
« κάποιο τρόπο σφαιρικό. Το Ζαγόρι
« ή θα κρατηθεί και θα ζήσει, αν φρον-
« τίσουμε να αναπτυχτεί αυτό σφαι-
« ρικά. Αλλιώς και αν πάμε όπως πά-
« με, θα καταστραφεί και θα αφανί-
« στεί ολοκληρωτικά. Ας μη βαυκα-
« λίζομαστε λοιπόν με λαθεμένες ονει-
« ροπολήσεις.

Για το ζήτημα αυτό, όταν πριν
« και κάμποσα χρόνια επισκέφτηκε το
« Ζαγόρι ο Καθηγητής της Λαογραφί-
« ας και Ακαδημαϊκός κ. Κων. Ρω-
« μαίος εκφράστηκε έτσι:

« «Με ρωτάει να σας πω τι εντύπω-
« ση μου έκανε το Ζαγόρι, που το
« επισκέφτηκα. Σας απαντώ: Τρομέ-
« ρη! Καταπληκτική!!! Κατά τη γνώ-
« μη μου θάπρεπε να ανακηρυχτεί
« όχι ένα χωριό, αλλά το Ζαγόρι ο-
« λόκληρο σ' ένα σπουδαίο Μου-
« σείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης με
« επιδότηση για διατήρησή του.
« Μπορεί να χτιστούν μοντέρνα χω-
« ριά κοντά σ' αυτά που υπάρχου-
« χουν, τα παλιά όμως πρέπει να
« μείνουν έτσι, όπως είναι, απείρα-
« χτα. Είναι μια κληρονομιά, μό-
« χθου, τρομερού μόχθου, των αν-
« θρώπων και των γενιών, που έζη-
« σαν εκεί, που σκάλισαν με υπομο-
« νή την πέτρα και έφτιακαν μ' αυ-
« τήν τα αριστουργήματά της».

Με ένα τέτοιο λοιπόν σωστό και
« σωτήριο πνεύμα, τόσο οι αρμόδιοι
« κρατικοί παράγοντες, όσο κι εμείς οι
« Ζαγοριώτες: οι πρέπει να αντικρύζουμε
« το σπουδαίο αυτό θέμα των πολιτι-
« στικών θησαυρών του τόπου μας
« και να φροντίζουμε γα τη διάσωσή
« τους. Πρέπει να τους θεωρούμε σαν
« ανεκτίμητο εθνικό κεφάλαιο και όχι
« σαν αποκλειστική ιδιοκτησία του
« άλφα ή του βήτα χωριού και να

« αναζητήσουμε μετὰ ταύτα κατά τέτοι-
« ον τρόπο, ώστε να φτάνουμε στο
« σημείο να τους αφίνουμε να κατα-
« στρέφονται. Θα μπορούσε κανένας
« να φέρε: πολλά παραδείγματα σχετι-
« κή μ' αυτό το θέμα. Δεν το κάνω
« για οικονομία στο χέρο. Παίρνω
« μονάχα μια περίπτωση για παράδειγ-
« μα. Στη Λεοντίτσα, (Βρυσηχώρι)
« βρίσκεται η εκκλησιά του Αγίου Χα-
« ράλαμπου, αξιοθαύμαστο Μεταβυ-
« ζαντινό θρησκευτικό κειμήλιο. Α-
« πό χρόνια έχει γίνει ετοιμόρροπη
« και βρίσκεται υποστηλωμένη για
« μην πέσει και καταστραφεί ολοκλη-
« ρωτικά. Επειδή χρειάζεται κάποια

Η ΤΡΙΑΝΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΪΡΟΥ ΑΙΓΥΠΤΟΥ 1894 — 1904 Α. ΞΑΝΘΟΥ — Μ. ΚΑΤΣΑΡΟΥ — Α. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Το δαιμόνιο πνεύμα των Ηπειρω-
« τών έδωσε το παράδειγμα δια την
« ίδρυση συνδέσμου επηρερηματιών
« εις Κάιρον από τους πατριώτες μας
« αρτοποιούς του Καΐρου. Η υπο-
« χρέωση ήταν μεγάλη καθώς ανέλα-
« βαν να εφοδιάσουν με ψωμί όλα τα
« μεγάλα ιδρύματα του Καΐρου Σχο-
« λεία, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια και
« καταστήματα, διανέμοντάς το με
« τρεις άμαξες με άλογα. Η επιτυχία
« υπήρξε τεράστια, διότι και οι τρεις
« ήσαν της ίδιας αφοσίωσης εις την
« επιχείρησιν. Αφού πρώτον είχαν ε-
« ξασφαλίσει τα προμηθευόμενα άλευ-
« ρα, των 100 κιλών έκαστον, προερ-
« χόμενα εκ Ρωσίας. Ίδρυσαν εις το

Αρτοποιείον του Αλέξη Ξάνθου
« (θείου μου), το εκτενές σε χώρο ερ-
« γαστάσιον, κείμενον εις Μούσκ: Κα-
« Ίρου, εγκατέστησαν δε 5 κλάβους
« ήτοι, 4 Γαλλικούς και ένα Γερμανικό
« Τροχό. Ακολούθησε το κοφτήριο, με
« 30 ισότιμα τεμάχια, λεγόμενα
« «άντουιτς» και κύπελλα. Τα σάντουι-
« τς εσερβίοντο εις τα διάφορα
« μπάρ. Ο πιο ωραϊότερος άρτος ήτο
« τότε το λεγόμενο τετράγωνον, το ο-
« ποϊον γνωρίζουν πολλοί παλαιοί αρ-
« τοποιοί. Οι τεχνίτες του ήσαν εδι-
« κοί. Αυτοί οι παλαιοί αρτοποιοί θα
« το θυμούνται και σήμερα. Όλο το
« προσωπικό ήσαν εξ Ηλείου: διανο-
« μείς, πρωτομάστοροι και Γραμμα-
« τείς.

Επελθόντος τότε του συναγωνι-
« σμού διελύθησαν. Ο μεν Μ. Κατσα-
« νος έκτισε Αρτοποιείον στον Σταθ-
« μόν του Χελουάν, ο δε Μπένος εις
« Σούμπραν. Κατά δε τας εορτάς συ-
« ναθροίζοντο εις το ιδιόκτητον σπίτι
« του Αλέξη Ξάνθου. Αυτοί ήσαν Α-
« λέξης Ξάνθος, Χαντζής, Κατσάνος,
« Αδελφοί Γερούκα, Αλκιβιάδης και
« Βασίλειος Γκότσης, Γκόσγκος, Βαζά-
« κας, Παπακυρίκος, Μπαλάνος, Αδελ-
« φοί Πασχάλη, Μπένος και Σταυρί-
« δης.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Δ. ΞΑΝΘΟΣ

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡΕΒΕΝΗΤΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

Με απόφαση του Υπουργείου Πο-
« λιτισμού και Επιστημών δημοσιεύ-
« τηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνή-
« σεως ότι ο ιερός Ναός Αγίου Δημη-
« τρίου Γρεβενήτιου χαρακτηρίστηκε
« διατηρητέο μνημείο.

Η εκκλησία αποτελείται από μονό-
« χωρο τρίκλινο ναό που περιβάλλεται
« από πρόσθετους πλάγους και δυτι-
« κό νόρθηκα.

Οι εσωτερικοί τοίχοι κοσμούνται
« με τοιχογραφίες των αρχών του
« 17ου αιώνα.

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΧΩΡΟΥ...

Κύριε Δευθυντά,

Στο φύλλο του Δεκεμβρίου της
« εφημερίδας μας και στη σελίδα 6, ο
« κ. Ι. Σαραλής στο «Οδοπορικό»
« του, αναφέρει, από εσφαλμένη α-
« σφαλώς πληροφορόρηση, σαν τοποθε-
« σία του Ανθρακίτη τις εκκλησίες Α-
« γίου Δημητρίου και Αγίας Τριάδας
« με το καταπληκτικό πουρνάρι της
« (κτίστηκε το 1734 και όχι το 1737)
« ενώ ανήκουν μαζί με τη γύρω περι-
« οχή στην κοινότητα μου Καβαλλάρη
« όπως είχα προ κερρώ δημοσιεύσει.

Καβαλλάρη 20.12.83

Σας χαίρειών φίλκ
« ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΣΚΑΣ

ΣΑΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Πρόπερσι (1981) ανέβηκε στο Τσεπέλοβο ο αείμνηστος Γιώργος Αχ. Βάντζος, για να παραθερίσει, όπως κάθε χρόνο, κι ήταν η τελευταία του φορά...

Τα λέγαμε πολύ οι δυο μας. Τη μέρα που θάφτηκε, έβγαλε απ' τη τσέπη του, ένα δευτεράκι γεμάτο σημειώσεις, κι όλες για το ΖΑ-

ΓΟΡΙ, και μεσ' απ' αυτό, μια κόλλα χαρτί γραμμένη στη γραφομηχανή: «Πάρ' το, μου λέε, τούτο το πεκάθε χρόνο, κι ήταν η τελευταία του φορά...»

Τα λέγαμε πολύ οι δυο μας.

Τη μέρα που θάφτηκε, έβγαλε απ' τη τσέπη του, ένα δευτεράκι γεμάτο σημειώσεις, κι όλες για το ΖΑ-

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ 25 ΧΡΟΝΟΥΣ

Φέτος κλείσανε 25 χρόνια απ' το θάνατο του λεβέντη γιατρού και το θυμήθηκα για να το γράψω στο «ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ» σα μνημόσυνο και για τους δυο.

Αγαπούσαν, τόσο απίθανα πολύ, κι οι δυο τους το Ζαγόρι...

Ας είναι αιώνια η μνήμη των.

Ε.Γ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Πέτρος Γιαννακός, γιατρός

Γεννήθηκε στο Τσεπέλοβο του Ζαγοριού το 1903 και πέθανε στην Αθήνα το 1958

Είνε και κάτι χαλασμοί οπου δεν γράφονται ούτε και μολογούνται.

Κι είναι κάτι ξεριζώματα, βαθιά μεσ' απτά σπλάχνα, στο αίμα κυλιόμενα.

Και είναι κάτι χαμοί βουβόι που δένονται τη γλώσσα.

Αχολογούνε τα βουνά, αχολογούν τα λόγια. Αχολογάει ο Κοζακός, αχολογάει κι ο Βίκος.

Στα Κάσσα και στ' Ασκητάρειο και στο Σελάτο αντίκρυ δέρονται οι ανέμοι σαν νάνε στογχευμένοι.

Και το χωριό είναι σκοτεινό, στα ολόμαυρα ντυμένο κι απτόν Αηλιά ως το Σελιό βαρεά ανταρσμένο.

Η Μάτα η κακοτράχαλη κι ο άγριος ο Χάρος φουρτουνιασμένα σκούζουν.

Τα βουητά μουγκρίζουνε στου Βίκου τη χαράδρα και στα φαράγγια κρύβονται τ' αγρίμια αλαφασμένα.

Ξέρνουνε στα θαλά νερά αλάφι λαβωμένα, βαρεά βαλαντωμένα.

Απ' της Γκαμήλας τα σπανά, τ' απόσκια της Αστράκας, τ' Αβάλου τους χαλιάδες.

Γιατί η Αθήνα ζήληψε την ώρα η λεβεντιά του, το αείσιο μάτι του και τη κορμιοστασιά του, τη ζωντανή του την ψυχή, το γόργαρο μυαλό του.

Κακό καρτέρι τώκανε για να τον ρίξει κάτω. Καρό τον ελμπίζονταν, καιρό τον καρτερούσε

Μια κείνος φτεροπόδαρος και λυγρός λεβέντης, παλληκαρία ξεφυγε κάθε κακοτοπιά της.

Ατόφος και ατάλευτος, ο Πελαγός της Τύμφης, του Ζαγοριού ο Βάρδος.

Βράχος στις δέες του και τρυφερός στον πόνο. Με κρίσι: κρουσταλλένια και χάρι: λουλουδένα.

Ένα παράξενο άρωμα ανάδνε περνώντας.

Από θυμάρ, από ψυνθιά, από θρούμμι, απ' ασφάκα, από δούσμο από ιρίγανη κι από λογιών, λογιών βοτάνια

Και μια παράξενη θωριά κι ανάλαφρη περπατησιά. Καμρωτός και λυγρός και πρόσχαρος και γελαστός.

Και η Αθήνα ζήληψε την ώρα η λεβεντιά του, το αείσιο μάτι του και τη κορμιοστασιά του, τη ζωντανή του την ψυχή, το γόργαρο μυαλό του.

Και θολωμένος γνάντεψε τις Τσουκαρινιάσες τες κορφές, του Κοζακού τα λόγια, την εκκλησιά του Ρογκο-

βού, της Κούστας τα τσογκάνια, του Γυφτοκάμπου τη σταδιά, του Σίδερη τα πλάγια.

Και η Αθήνα πείσμωνε για τέτοια αντρευσύνη. Και τον φαρμάκνε συχνά. Μ' αυτός τα νταγιαντούσε.

Ως που μια μέρα στην καρδιά τον χτύπησε βαρεά. Του θανάτου τον λάβωσε.

Φαρμακωμένα βέλη! Σαν έλατο τον έριξε ξεριζωμένον χάμω.

Και μες στον πόνο το φρυχτό, τον πόνο του θανάτου, το Χάρο παραμέριζε να σφίξει το χωριό του.

Στην αγκαλιά της σκέψης του, στου Ιλογοισμού τη λάμψη, στα βάθη της ψυχής του.

Και πονεμένος ρώταγε για τόμορφο Ζαγόρι.

Δεν άνθεξε στο πάλεμμα. Η Αθήνα τον ανέκισε και πανηγύρι: κάνει.

Κοσμοπλημύμια κάλεσε να τον ξεπροβοδίση στο τελευταίο κατοικιό, ως των νεκρών την πόλη.

Με δάκρυα και στεναγμούς, με θρήνους και με κοπετούς. Κι η πέτρες τον επόνεσαν τον έμορφο λεβέντη.

Και μια γυναίκα αρχόντισσα, ενάρετη γυναίκα, περήφανα αντίκρυσε το μέγα χαλασμό της.

Κι αντρεωμένα αγκάλιασε τους γυούς της και του λέει:

Εγώ είμαι και πατέρας σας, ζήσετε σεις, παιδιά μου. Ο Χαλαστής με άφηκε και εγώ θα γένω άντρας.

Η λογαζιάς, η ρεματιάς της Ράντσας και της Άνθας μοσχοβολούν απτον ανθό, λαμποκοπούν πτον ήλιο.

Ξανθές Νεράιδες και Ξωθιές, Μάγισσες, Ξελογάστρες γύρω στ' ανάλαφρα Βαρκά, στ' αμάζεφτα μανούσια

Στήνουν χορό και τραγουδούν και: βαλαντώνουν κόσμο.

Χορεύουν «τον Αμάραντο», «τον Άδη θα κατέβω» και «τον Μενούσασα».

Στήνουν στα νειάτα ζώβερτες, στα παλληκαρία βρόχια.

Είνα: λυγρές, καμρωτές, ξανθές, κρινοτραχήλες, περδοκομάτες, γαλανές, τριανταφυλλίες δροσάτες, σαν κηπα-

ρία λυγρές, γλυκές σαν τες μηλίτσες.

Είδαν τον νεό τον ζήλησαν στα δίχτυα κι ο χάρος τις καμάρωνε στο άτι καβαλλάρης.

Σταυραετοί, χρυσαετοί, του Καρτερού Ξεφτέρτα, απτά σταφάνια, απτά τα ραδιά κι από τες κρεπετούρες,

Απτά σφεντάνια απτές πουρνιές και τες λυγρές μεράντζες,

Για χαμηλώστε τα φτερά και πάρτε το μαζή σας

Πάτε τον στη Δρακόληνη και στ' άλλα τα ξαγκούσια

Να μη τον τρώη ο σάρακας, να μη την τρώη ο πόνος.

Δεν έχει εδώ τα γατράκια, του Βίκου τα βοτάνια,

Δεν έχει και το μπάλαμο πώχουν τα κορφοβούνια,

Μοίρα κακή και φθονερή, καταραμένη μείρα.

Που πλήγωσε κατάκαρδα και ορφανά και χήρα.

Το λεν οι κούκοι στα βουνά κι η πέρδοξες στα πλάγια:

«Για δεν καιρό που δάλεξε ο Χάρος να σε πάρη,

Τώρα π' ανθίζουν τα γραβιά και βγάζει η γης χορτάρι».

Ήσουν καθαρό, γάργαρο κι άδολο παλληκάρι,

Γλυκέ μας Πέτρο αξέχαστε του Ζαγοριού καμάρ,

Θεμελιωμένη η μνήμη σου θα μένη στην καρδιά μας.

Αθήνα 1958

Γ. ΑΧ. ΒΑΝΤΖΙΟΣ

Για την πιστή αντιγραφή Ε.Γ.

ΒΡΑΔΥΝΟ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ ΜΑΣ

Μακρύς ο Κάμπος μούχρωνε στο πέρασμα της μέρας.

Στίς πουρναραές τα φτερωτά,

λογιών, λογιών, λουφάζουν,

κι αυτά τα ζά που ξεμείναν

στον τόπο της βουκής τους,

ραδίζουν τώρα μοναχά

στις μάντρες να σταυλίσουν.

Πώς είναι ο Κάμπος μας αγνός

την ώρα αυτή, στα μάτια μου,

που ολόένα σβύνει!

Στο βραδυνό χαλίωμα,

οι λόφοι γονατίζουνε,

και ράθυμα πλαγιάζουν,

ενώ, ένα ασημένο μέταλλο,

κάπως ψυχρό στο μάτι μου,

τον ουρανό κρυώνει.

Και κεί στις «Στέρνες» απαλά,

απόμακρα στα βάθη,

λεπτή κορδέλλα πορφυρή

στα όρη ακουμπάει!

Βουβός είναι ο Κάμπος μας,

κι από κοντά οι λόφοι,

που κάθε ένας, στη σειρά,

περίκρια μουτρώνει!

Η «Σεπετούρα» άφθαρτη,

με το πικνό πουρνάρ,

κι απέναντι ο «Αϊ'θόδωρος»

με το «Καρακαϊ'δών»

και η «Βροπίστα» δέξα,

η πιό ψηλή στον πάτο.

Και: δώ, απανοχώρωρα,

στη φτέρνα του χωριού μας,

στην πόρτα μας Αρχάγγελος,

ο «Φύλαξ» ο «Αϊ'νιόλας»,

με τη μικρή φατνούλα του

και τα ψηλά πουρνάρια!

Απόψε,

μια μούχλα έχει ο Κάμπος μας,

την Άγια αυτή την ώρα.

Το φως αυτό το Άχραντο

σε μιά κλωστήσας τρέμει.

Κάπου κοντά ο κόσμος

γλυκό τραγουδι: πάνει,

μια πιό γλυκιά ακούεται

κάποια φωνούλα άλλη!

Απόψε,

που στην καρδιά μου φτερουγούν

οι περασμένες μνήμες,

βουβόι, νοιώθω τον Κάμπο μας,

με δάκρυα και τέφρα.

Οι ίσκιος των προγόνων μας,

βουβόι και κουρασμένοι,

με τα «αγκά» στούς ώμους τους,

με το μακρύ αλέτρι,

εδώ μπροστά μου περπατούν

να πάνε, να 'οργώσουν.

Φωκίων Ι. Καψάλης

Δεκέμβριος 1983

● Αφιέρωμα,

Στους πικραμένους χωρικούς

μου, με την εγκαρτέρηση

την προσμονή.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Εκείνους που με έργο η λόγο παραστάθηκαν στον πόνο μας που προκαλέσε ο χαμός της αγαπημένης μας συζύγου και μητέρας ΚΑΛΙΟΠΗΣ ΒΑΡΑΔΙΝΗ από τους Ασπράγγους, τους ευχαριστούμε από βαθύς καρδιάς.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ, ΤΑΚΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΒΑΡΑΔΙΝΗ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

Μου έλειπε, δε θυμάμαι γιατί, το με αριθ. 4 φύλλο «του ΖΑΓΟΡΙΟΥ» μας όμως δεν το κρύβω, δε με σκότισε, τότε και: πολύ αυτή η απώλεια, γιατί δεν την είχαμε πάρει στα σοβαρά, στην αρχή, τούτη την εφημερίδα. Πόσο πρόχειρο: φανήκαμε όμως στην κρίση μας, γιατί δε σκεφτήκαμε καθόλου, τη φοβερή δύναμη που κρύβει η πίστη... Έτσι δεν είχα δαβάσει το άρθρο του φιλάτου Κώστα Λαζαρίδη, για τις ονομαστές βρύσες στο Ζαγόρι: κι ιδιαίτερα, για την Ιστορική βρύση «Λόντζια» που όπως λέει: η παράδοση, που τώρα πάει να ξεχαστεί, χτίστηκε από το Βυζαντινό αυτοκράτορα Αλέξιο Κομνηνό, σα γυρίζοντας απ' την Αλβανία, πέρασε από δω με τα φουστά του, και δροσίστηκε απ' το κατάψυχρο νερό της πύσσας: για τον κουρασμένο, κυριολεκτικά, νεκάρ. Και πρόσταξε να τη φτιάξουν όμορφη, τόσο αυτή, όσο και την «εξέδρα» δίπλα της. Κι έμεινε αιώνια έτσι, ώπου μια καταβεβυστά του λάκκου που περνάει από κει, την καταπόντισε, κι ο χρόνος συμπλήρωσε την καταστροφή...

Τώρα που δέθηκε σε τόμους «το ΖΑΓΟΡΙ» μας τόσο πολύ αργά βέβαια, μετά ξη χρόνια και διάβασα στον πρώτο τόμο, το τόσο ωραίο και τόσο καταπονητικό άρθρο, του Λαζαρίδη μας, ασθάνομαι: υποχρεωμένος, σαν Τσεπελοβίτης, ν' απαντήσω σε μια δυο περιουσίες του άρθρου αυτού, που αφορούν το Τσεπέλοβο, και: τούτο, για την αποκατάσταση του σωστού και: του δικαίου. Γράφει λοιπόν: «Πρέπει: εδώ να σημειωθεί, πως το μέρος που είναι η ιστορική βρύση του Κομνηνού (Κομνηνού), το δεσφεί και το Τσεπέλοβο στην Κυριαρχία του...».

Η βρύση «Λόντζια - Κομνηνού», που βρίσκεται: μέσα στην καρδιά του Κοινοτικού μας δάσους «Κοζακός», «Απάνω Κοζακός» όπως τον λέμε, όπως κι όλη η γύρω περιοχή, ανήκει στο Τσεπέλοβο προ αμνημονεύτων χρόνων. Δεν το δεσφεί ΤΩΡΑ το Τσεπέλοβο το μέρος αυτό, ούτε και το αρπάξει, από άλλους, ή: ταν πάντοτε δική του αυτή η περιοχή. Και: ούτε και στο «γελαδομάντρι» κι όχι: «γελαδοστάλο» όπως γράφεται στο άρθρο, που είναι λίγο παρακάτω, απ' τη βρύση, ο γελαδάρης από τις Νεγάδες έφερνε τα γελάδια του και: τα καματερά βόδια του χωριού και: στάλιζαν. Ποτές δεν έρχονταν ως εδώ ζωντανά από άλλα χωριά. Κι αν έφταναν καμιά φορά, έμπαιναν κλέφτικα. Έχουμε στο αρχείο του χωριού χαρτιά παλιά, που το λένε. Δεν ήταν στάλος εκεί, αλλά χτιστή μάντρα, πάνω σ' ένα μικρό χυμώτινο λοφάκι, σαν τοίμπια, χτισμένη από τα παμπάλαια χρόνια, που μπορεί ίσως, να είχε απομείνει από το πέρασμα, απ' εδώ, του αυτοκράτορα Κομνηνού.

Έχω τη γνώμη πως επιλέχτηκε, για κάποιο άλλο σκοπό, η θέση για να χτιστεί η μάντρα και: δε νομίζω

Βρύση «Λόντζια Κομνηνού»

πως χτίστηκε, απ' ότην αρχή, για να χρησιμοποιεί: σα «γελαδομάντρι». Δε μπορεί, τάχα, να χτίστηκε για να δεσφεί: του αυτοκρατορικού στρατοπέδου, που θα πρέπει να ήταν στην πιο κάτω κείμενη, γυμνή έκταση; Εκτός βέβαια, κι αν έχει απομείνει από τον μικροοικισμό «Φωτσέλο» που θα πρέπει να ήταν πιο κάτω στη μεγάλη λάκκα, που τη λέμε «μνήματα». Γιατί τάχα να λέγεται έτσι; Μήπως από τότε που ίσως στρατοπέδεψε στην περιοχή αυτή ο αυτοκράτορας Κομνηνός;

Για τον παραπάνω μικροοικισμό «Φωτσέλο» γράφει ένα Τούρκικο φερμάν, που το αναφέρει, στην ανένδοτη Ιστορία του Τσεπελόβου ο αείμνηστος Γιώργος Αχ. Βάντζος.

Κι ακόμα κάτι άλλο γράφει ο Κώστας Λαζαρίδης: «ο γελαδοστάλος» απέχει από τις Νεγάδες, πεζοπορία βέβαια, γύρω στα 45 με 50 λεπτά της ώρας. Όχι φιλτάτε Κώστα, απέχει πολύ περισσότερο, και είπαμε το «γελαδομάντρι» κι όχι: «γελαδοστάλος», κι όχι: «μόνο 4- με 50 λεπτά της ώρας». Ίσως έτσι να σε πληροφόρησαν, τι φταις εσύ. Από το Τσεπέλοβο απέχει: γύρω στις 2½ ώρες με τα πόδια. Τώρα πάμε με αυτοκίνητο.

Το καλοκαίρι, τα χρόνια εκείνα, για τρεις μήνες πήγαιναν, από το χωριό μας, τα καματερά βόδια, τα μοσχάρια και: τα στείρα γελάδια, στην περιοχή αυτή, που κρατάει άφθοο χορτάρι. Στη μάντρα αυτή, αφού την επιδύονταν, τα μάντριωναν, οι δυο γελαδάρηδες, για να τα εξασφαλίζουν τις νύχτες, από τις αρκούδες κι απ' τ' άλλα αγρίμια, που ζούσαν ή περνούσαν απ' εκεί... Όλη αυτή η περιοχή ο «απάνω Κοζακός» μας, ήταν ανέκαθεν Τσεπελοβίτικον, κατοχυρωμένος με Τούρκικα φερμάνια, αποφάσεις Ιεροδικείων και της Υψηλής Πύλης, αλλά και έγγραφα μαρτυρίες παλιές, μαρτύρων, κατοίκων ομορών Κοινοτήτων, που βρίσκονται: στο Κοινοτικό μας αρχείο.

Και: κάτι ακόμα, «...στην περιοχή αυτή, κατά τους ιστορικούς, ήταν στα πολύ παλαιά χρόνια, ένα χωριό, που λέγονταν «Κοζακός» κλπ, γράφει.

Δεν ήταν στην περιοχή της «Λόντζιας» το χωριό Κοζακός, ήταν στον «Κάτω Κοζακός» αρκετά μακριά και: πολύ χαμηλότερα. Σήμερα την περιοχή που είναι τα χαλάσματα των μικρών σπητοκάλυβων, που αποτελούσαν τον οικισμό αυτό, την λέμε «Παλαιοχώρι». Ο μικροοικισμός αυτός αυτοδιδόθηκε, όπως γράφεται στη Γεωγραφία των χαμένων χωριών της Ηπείρου, «λόγω των συχνών επιδρομών άρκετων και των πιπνόντων ογκολίθων εκ του υπερθεν του οικισμού κειμένου απορρήνου όρους». Γύρω στα 1440 διαδόθηκε ο οικισμός, αναφέρει Τούρκικο φερμάνι, που βρίσκεται στο Κοινοτικό αρχείο.

Οι κάτοικοι, αυτού του οικισμού,

οι πιο πολλοί ήρθαν στο Τσεπέλοβο και: μερικοί πήγαν στις Νεγάδες. Απ' εκεί ήρθε στο χωριό κι «η φάρα» των Γιαννακίων και: άγνωστο δυστυχώς ποιες άλλες φάρες. Φάρες ήσαν οι κάτοικοι του «Κοζακού».

«Και: του Κοζακού, Παλαιοχώρι, την σημερινή καλούμενου, οικογένειαι μετέβησαν ενταύθα (Τσεπέλοβον) ηυξήθη ο πληθυσμός αυτού» γράφει ο Λαμπριδής μας στα «Ζαγορικά» του. Κι: ακόμα, για τ' όνομα του μικροοικισμού αυτού, ο ίδιος στη σελίδα 58 γράφει: «το χωριόν Κοζακός, «Βυρσοδεψείον» ή κατ' άλλους, θέσις δα βοσκήν αιγών επιτηδεία». Έτσι: είναι, γδότηπος ήταν στα χρόνια εκείνα τα μακρινά, ο Κοζακός και: γδοβοσκοί οι κάτοικοι του οικισμού. Δεν ήταν κίνα κεφαλοχώρι ο Κοζακός, ένας μικροοικισμός από φάρες ήταν...

Έχουμε στο Κοινοτικό μας αρχείο δύο παμπάλαια πωλητήρια χαρτιά Κοζακίτη, με το όνομα Λάζος Νίκου Κίτζιου, που λένε πως πούλησε στο Τσεπέλοβο, τον τόπο του εκεί στο χωριό «Κοζακός», ως επάνω στο βουνό. Το πρώτο με ημερομηνία 1728 Απρλ. 30 που το έγραψε: «Κι: εκώ ο Παπαρούσης από Κουκούλι παρακαλεστικώς έγραφα και: μαστυρίω». Το δεύτερο έχει ημερομηνία α.μ.μ.σ. Σεπτεμβρίου ι.ε. (1741) που πούλησε μόνο τα χωράφια του, στο μαναστήρι του «Κοζακού», που το έγραψε: «Κάτω ο Μοχάηλ του Ευσταθίου έγραφα θεματικώς, από τον άνωθεν Λάζον και: μαρτυρώ». Όλ' αυτά τα γράφω, για να λείψη η κατηγορία, γιατί έτσι λένε, πως το δάσος μας το αρπάξαμε, από όμορες Κοινότητες. Θα μπορούσα, να γράψω πολλά, μα δεν νομίζω πως χρειάζονται...

Η βρύση αυτή με το κατάψυχρο νερό, που τη λέμε, «ΛΟΝΤΖΙΑ», απ' τη χτιστή και: πλακοστρωμένη εξέδρα (Λόντζια) που ακόμα σώζεται, μα ερειπωμένη, ήταν ανέκαθεν ΤΣΕΠΕΛΟΒΙΤΙΚΗ. Απ' εδώ περνούσαν, σαν ξεπροβοδούσαν, για τα «ξένα» τους ταξιδευτές, οι χωρικοί μας, ως το «Ξερα καλή», και: μέσα τους εύχονταν και: παρακαλούσαν, να μη σκολάσει: τούτη η, ως το «Ξερα καλή» διαδρομή από το χωριό. Σ' αυτή την τοποθεσία της δασικής Κοινοτικής μας περιοχής, έφτανε γκαλντεριμωμένος δρόμος, που ανέβαινε, απ' τη σκάλα του «Κάτω Κοζακού» μας...

Πόσες πίκρες δε δρόσισε και: πόσα κλαμένα μάτια δεν ξέπλυνε τούτη η ιστορική βρύσούλα, πονεμένων χωρικών μας, που γύριζαν από το ξεπροβοδόχα αγαστημένων τους. Πόσους κα' μ' όσους και: πόσα άχ δεν άκουσε, το κρυσταλλένιο νάμα της, που δρόσισε, όσο και: αυτοκρατορικά χείλη...

Ως την ιστορική βρύση, που ήταν χτιστή, με μούρη σιδηρόπετρα και: με κανούλι από κερνίνο σκαλισμένο ξύλο, φτάναν οι: Τσεπελοβίτες, για να φάνε ψιτά αρνιά, να ξεσκάνουν

και: να ξεχάσουν, για λίγο, τα βάσανα και: τις πίκρες της ξενιτιάς, όταν νοσταλγοί, γύριζαν από τα μακρινά «ξένα».

Γίνονταν τακτικά, καλοκαίρι: και: χινόπωρο, σε συνδυασμό με κυνήγι, κάτω απ' τα πελώρια έλατα της «Λόντζιας» τρικούβερτα Ζυγαφένια, εκείνα τα χρόνια και: καθόνταν εδώ δυο τρεις μέρες. Κάπου, κάπου γίνονταν και: σήμερα τέτοια Ζυγαφένια στη «Λόντζια»...

Τώρα τη βρύση τη συντηρούν, πρόχειρα βέβαια, ου: δύο δασκοί μας Συνεταρισμοί.

Σκοπός μας είναι, να την ξαναφτιάσουμε, όπως ήταν όταν την πρωτόχτισε ο Αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός...

Αυτό είναι: το σωστό...

Τσεπέλοβο 1984

«Κοζακίτης»

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
«ΚΟΙΜΗΣΗ ΘΕΟΤΟΚΟΥ»
ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή Ιερού Ναού «Κοίμηση Θε

Πρόσφατα, το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνοικής Τράπεζας έφερε στη δημοσιότητα νέο μνημειώδες έργο του Στρατήγού Μακαρυάγγελου με τίτλο «Οράματα και Θάματα». Το χειρόγραφο ανακάλυψε και πρόσφερε στον Άγγελο Παπακώστα στην κατοχή ο Γ. Βλαχογιάννης. Ο συμπαικνιώτης μιας ερευνητής, δουλεύοντας για πολλά χρόνια στήλη, το μεταγράφηκε και το σχολίασε: «μα δεν έζησε να γράφει τη λαμπρή έκδοσή της εργασία του που, κατά τη γνώμη μας, απαιτείται τη μεγαλύτερη προσφορά του».

Με αφορμή το δέλεο και επειδή πλείσανε δύο χρόνια από το θάνατό του, δημοσιεύουμε σύντομο βιογραφικό του σημειώμα κα-θώς και τις καλογραμμένες αναμνήσεις —με τον τίτλο της επικεφαλίδας— φίλου του, που μας γνωρίζουν το περιβάλλον όπου ζούσε κι εργαζόταν ο ιστοριοδίφης μας στην Αθήνα.

Ο Παπακώστας γεννήθηκε το 1902 στην Αρτσίστα και πέθανε στις 30 Δεκεμβρίου του 1981. Κληρέυτηκε στο χωριό του. Στην Αθήνα πήγε σαν πλάτης ο πατέρας του και φιλοξενήθηκε από θείο του που τον θύλησε να τελειώσει το Γυμνάσιο. Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της ενώ εργαζόταν τη νύχτα στο Ταχυδρομείο. Δίδασκε για μικρό διάστημα στην Κόνια και μετά σε μερικά Γυμνάσια της Αθήνας, στην Ιερατική Σχολή της Κόνιας και στην Εμπροσκή Σχολή του Περισσού. Μετά αποστράφηκε στα Γενικά Αρχεία του Κράτους σαν βοηθός και συνεργάτης του Γιάννη Βλαχογιάννη. Αργότερα (1947), αποστράφηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών και ανέλαβε την ανασυρτάση του Ιστορικού Αρχείου του. Ασχολήθηκε κυρίως με τον φακέλο του 19ου αιώνα και όταν αποχώρησε το 1966 είχε φτάσει στην ταξινόμησή τους μέχρι το έτος 1911. Παράλληλα ασχολήθηκε με την έρευνα της ιστορίας και της αφιέρωσε περισσότερα από 50 χρόνια της ζωής του. Έχει εκδώσει πολλά έργα ιστορικού και λογογραφικού περιεχομένου που αναφέρονται στον Καταλόγο Συγγραφέων περιοχής Ζαγορίου που κυκλοφόρησε το 1980 η εφημερίδα μας.

— Ναίεσαι... Ναίεσαι...

Εάν απόκοση βουή αντηχούσε, βαρύ, αυτό το «Ναίεσαι...» μέσα στο θαμπόφωτο διαμέρισμα της οδού Ναυπλίου. Η σιγαλά, μα μυστηριακή σιγαλά, που σταματούσε τη ζωή μέσα στη νεκρή φύση του μουνοτύου εκείνου χώρου, χάνονταν με το βαρύτονο, μακρύσυρτο αυτό «ναίεσαι...». Η σκέψη του... ερμητική της οδού Ναυπλίου 58, που πλανιόταν, ξαφνικά, σε μονοπάτια και παρόδους της ιστορικής αναζήτησης, ξαναγύριζε στο δρόμο του μονόλογου, μ' εκείνο το χαρακτηριστικό, συσπαστικό χαμόγελο, έκφραση

ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

(Ο ερμητής της οδού Ναυπλίου)

ικανοποίησης για την ομαλή προ-γείωση της σκέψης του στο λόγο.

— Ναίεσαι...

Κι ο μονόλογος ξετυλιγόταν αργά, ανάμεσα διαλειμμάτων σιωπής και ναίεσαι, για να πάρει μάκρος, έξω απ' την αίσθηση του χρόνου, σ' ένα πλούσιο θεματολόγιο, που η σκέψη, μέλισσα ακαταπρόσητη, δάλεγε απ' το χώρο της μνήμης, της γνώσης και της κρίσης.

Φηγορές του παρελθόντος έρχονταν στο προσκήνιο για να ζωντανέψουν χαμένες μορφές. Μια παρέλαση από πρόσωπα αλλοτινά, επώνυμα κι ανώνυμα, πρωταγωνιστές και κομπάρσοι, συνθέτοντο το σενάριο κάθε βραδιού, που, θεατής μοναδικός εγώ, προσπαθούσα μ' άπληστα μάτια κι αυτιά ν' αποτυπώσω κάθε λέξη, κίνηση και νόημα.

Το σκηνικό πάντα το ίδιο κι απαράλλαχτο. Δεξοτέρωα κούτες χαρτο-νένιες. Κούτες μικρές ή μεγάλες, με ποικιλία φάρμες πάνω τους. Ακουμπισμένες στους τοίχους αραδιαστά, στηρηγμένες σε ράφια, ντουλάπες, τραπέζια και περβάζια. Κάποια δια-διάκριτη σημείωση, με κοινό μοτάρι, πάνω τους, προδίδουν το περιεχόμενό τους. Μ' ένα πλίσσισμα του ματιού, συναντιόμαστε με μια σειρά μορφές της παλιότερης και νεότερης λογοτεχνίας, της πολιτικής και της κοινωνίας, του ατέλειωτου '21 μ' όλα τα παρακλάδια του Σούλι και τους Σουλιώτες του σε μια κυριαρχική παρουσία, τα Ηπειρωτικά με τα Γιάννινα και τον πολυθρόνιτο Αλή Πασά τους, τους ευεργέτες και τους λόγιους, τα κληροδοτήματα και τα πνευματικά τους ιδρύματα που στάθηκαν ανγκωνία στην επιβίωση του έθνους μας. Λογογραφικά και περρηγητικά, ακόμα και εκκλησιαστικά, ιατρικά, μαθηματικά κλπ, όλα σε παλιά τους κυκλοφορία, σε σπάνιες εκδόσεις ονομαστών τυπογραφείων της Βαλκανικής και άλλων χωρών. Στο διαμερισμάτι της οδού Ναυπλίου, σε μια μουσική συμφωνία σιωπής, συνυπάρχουν αιώνες ζωής, σε αποκόμματα, βιβλία, φυλλάδια, σημειώσεις, γραβούρες, αναμνηστικά, φωτογραφίες κλπ. «Βαλσαμωμένα» όλα στον ασφυκτικό χώρο της κούτας ή σκόρπια, εδώ κι εκεί, κάτω από τη «ναρκωτική» επίδραση της σκόνης, περιμένουν το ραβδί της Κίρκης —την πένα σου— να τα μεταμορφώσει σε καινούρια κείμενα εκδόσεων της σύγχρονης ζωής «ο βίος βραχύς»...

— Ναίεσαι... Πήραμε το δρόμο λάθος...

Στους ατέλειους μονόλογους, σε στιγμές κάποιας συνειδητοποίησης για το ορατό τέμα της ζωής σου, σε μια έκφραση διαπίστωσης και πικρόγευστου χιούμορ, τόνιζες αργά τα λόγια του λαϊκού τραγουδιού:

— Ναίεσαι, πήραμε το δρόμο λάθος...

Ήταν η αντιπαράθεση του «ο βίος βραχύς» και του όγκου του αρ-

χειακού σου υλικού, που θα μπορούσε να ήταν λιγότερο, ειδικότερο, προσιτό, χρονικά αξιοποιήσιμο...

Δεν συμφώνησα μαζί σου. Και τώρα κι άλλες φορές. Για μένα, δεν μπορούσες να είσαι, παρά ό,τι είσαι. Ένας παθιασμένος. Ένα θύμα του δικού σου πάθους της έρευνας και της συλλογής. Από τα νεανικά σου χρόνια, νεαρός ακόμα φιλόλογος, είχες προσδιορίσει το δρόμο σου. Το δρόμο και το ρόλο της μέλισσας, που αδιάκοπα φτερουγίζει κοντινά και μακρινά, από λούλουδο σε λούλουδο, για να μεταφέρει στην κυψέλη της την πολύτιμη γύρη που θα μεταπλάσει σε μέλι. Το ρόλο του μέρμηκα, που χαράσσει στο έδαφος τις... λεωφόρους του, για να κουβαλήσει στην αποθήκη του ό,τι αναγκαίο και πολύτιμο νομίζει. Και οι δύο ακούραστοι, λιποτούτοι εργάτες του ζωικού βασίλειου, ποτέ δεν σκέφτηκαν να σταματήσουν το έργο τους. Δεν είπαν:— Μας φτάνουν αυτά που μαζέψαμε. Ας σταματήσουμε να ξεκουραστούμε. Ας αξιοποιήσουμε αυτά που περιμένουν...

Μόνο συνεχίζον. Όμοια κι εσύ. Τα τελευταία χρόνια, πριν το χαμό σου, βαρυνόμενα από προβλήματα υγείας και καθημερινότητας, δεν σε παρομύριαν. Δοσμένους στον «κόσμο» σου, αυτόν που ο διαβάτης της οδού Ναυπλίου, κοιτάζοντας την αραχνιασμένη σιδερόπορτα και τα σφαλιστά παντζούρια, δεν υποπτευόταν, τριγύριζε ανάμεσα στις κούτες και τα χαρτιά σου, μονολογώντας με το «αυτοπλάτος κόσμο» που ολόκληρη ζωή, τη δική σου ζωή, μάζεψες γύρω σου. Κι όταν η ζωή της γενιόνας καταλάγαιζε με το σβύσιμο της μέρας, ακουμπισμένος σ' απέραντο κρεβάτι σου, στο βάθος του διαμερισμάτος και κουκουλωμένος με τα ικετάσματα στις πλάτες σου, άμυνα στην παγερά της νύχτας, πόσχιζες να «μεταλλάσσες» με την πένα σου, τη γύρη που μάζεψες, σε «μέλι» της ιστορικής αλήθειας.

Να, γιατί δεν συμφώνησα μαζί σου. Γιατί η δική σου ζωή δεν ήταν ένα «πνευματικό» καθήκον, αλλά ένα πάθος. Και το πάθος δεν έχει λογική. Έχει παρορμήσεις. Σε σπρώχνει διαρκώς προς το δικό του χώρο.

Μέσα Δεκέμβρη 1981 βρέθηκες σ' ένα κρεβάτι της πολυκλιτικής της οδού Πειραιώς. Ήταν ένα φανερό προμήνυμα για σένα. Στο προσκέφαλό σου το μεγάλο ψαλίδι. Αυτό, που μια ολόκληρη ζωή, ψαλίδιζε τον ημερήσιο τύπο, τα περιοδικά, κάθε έντυπο. Σε ακολουθούσε. Ήταν η προσωποποίηση του πάθους σου αυτό το πάθος που μαντεύοντας το τέλος της ζωής σου, σ' έφερε την ίδια μέρα, στις 30(12)81, από την οδό Δαμάρεως του Παγκρατίου, στην οδό Ναυπλίου 58 της Ακαδημίας Πλάτωνος, για ν' αφήσεις το στερνό χαιρέ σ' αυτόν τον «κόσμο» που

δημιούργησες εκεί, να συνταυτιστεί με τη σιωπή του...

Το ξημέρωμα του 1984 μ' έφερε πίσω στο τέλος του 1981. Πριν δύο χρόνια από τότε. 30 Δεκέμβρη 1981. Προτού ο χρόνος αυτός αφήσει, την επόμενη μέρα, την τελευταία του πνοή, ζήλησε να πάρει μαζί του, την προηγούμενη, τη δική σου. Έπρεπε ανάμεσα στις κούτες και τα χαρτιά σου. Έπρεσε, όπως λέμε, «επί των επάλξεων». Χιλιάδες μορφές, συμπαγείς, άυλες, όλος αυτός ο «κόσμος» της οδού Ναυπλίου, έσκυψε για να σου κλείσει τα μάτια και με ανάερο άτα να σε μεταφέρουν στο δικό τους πνευματικό χώρο.

Δυό χρόνια πέρασαν από το θάνατό σου κι όμως αυτός ο αντίκλος του «ναίεσαι» δεν φεύγει απ' ταυτιά μου. Το «σκηνικό» του ερμητικού σου, που φρόντισα ν' αποτυπώσω μέσα στα μάτια και τη μνήμη μου, στις τόσες βραδυνές επισκέψεις μου, μυστηριακά στημένο από το σύμπαν, τη σιωπή, τις παλιές και νεότερες φωτογραφίες και γραβούρες, τις κούτες και τους κτηνισμένους φακέλους κι ανάμεσα σ' όλα αυτά, τη δική σου κατάνηση, με στήτη, μορφή, να μονολογεί... να ξεφυλλίζει... να φέρνει στην επιπρόσηπη των στιγμών εκείνων και του λόγου κάποια στοιβαγμένα χαρτιά, μια υπογραφή, ένα αυθεντικό κείμενο ή ό,τι άλλο... με συνεπαίρει...

Έτσι, στο συμπλήρωμα των δυό χρόνων που πέρασαν, από το χαμό σου, αναθυμάμαι το «σκηνικό» της οδού Ναυπλίου και θωρώ ζωντανά τα τελευταία «κεπεσώδια» της ζωής σου. Αυτό το βαρύτονο, αργόσυρτο «ναίεσαι...» που φέρνει πότε - πότε σ' αυτά μου ο αγέρας της μη-μοσύνης, δεν το ψελίζω με το σφύσιμο της μέρας, ακουμπισμένος σ' απέραντο κρεβάτι σου, στο βάθος του διαμερισμάτος και κουκουλωμένος με τα ικετάσματα στις πλάτες σου, άμυνα στην παγερά της νύχτας, πόσχιζες να «μεταλλάσσες» με την πένα σου, τη γύρη που μάζεψες, σε «μέλι» της ιστορικής αλήθειας.

Ένωση των Ζαγορίσιων Αθηνών

Τηλ. 5246.809

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Καθίσταται γνωστό στα μέλη και στους φίλους ότι η Ένωσή μας αποφάσισε, την Κυριακή της 5-2-84 και από τότε ώρας 11 π.μ. μέχρι 8 μ.μ. να διώσει τον ετήσιο χορό της, με εγγύρια όργανα, στις ευρύχωρες και πολυτελείς αίθουσες του Ξενοδοχείου ΑΠΕΡΙΗ (Κεφαλάς: - Κηφισιά) Για περισσότερες πληροφορίες τηλ. 6913.938 και 7248.760.

Ο Πρόεδρος ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΒΛΑΔΙΚΑΣ
Ο Γεν. Γραμματέας ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΑΛΑΓΓΕΛΗΣ

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ

● ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ: Ο Μορφωτικός και Ορειβατικός Σύλλογος είχε την ευτυχία εμπνευσθεί να επιμεληθεί και να κυκλοφορήσει ημερολόγιο του νέου έτους 1984. Αρκετά μεγάλο, σε σχήμα ορθογώνιο, 0,35X0,23. Το χαρακτηριστικό του γνώρισμα είναι ότι κοσμείται από έγχρωμες φωτογραφίες από το φυσικό περιβάλλον του χωριού, με τις χρωματικές αποχρώσεις της φθινοπωρινής φύσης. Στο εξώφυλλο προβάλλει φωτογραφία, παρμένη από ψηλά, μερικής άποψης του χωριού στις φθινοπωρινές ομορφίες του. Επιτυχημένη και θεαματική, έπαισε και: τοπίο πέρα του χωριού και ακόμη ένα σημείο του Αώου ποταμού.

Έτσι προδιαθέτει: ευχάριστα, δημιουργία ενδιαφέρον και κεντρίζει νοσταλγίες. Το περιεχόμενο του κατηγριο σου, που φρόντισα ν' αποτυπώσω μέσα στα μάτια και τη μνήμη μου, στις τόσες βραδυνές επισκέψεις μου, μυστηριακά στημένο από το σύμπαν, τη σιωπή, τις παλιές και νεότερες φωτογραφίες και γραβούρες, τις κούτες και τους κτηνισμένους φακέλους κι ανάμεσα σ' όλα αυτά, τη δική σου κατάνηση, με στήτη, μορφή, να μονολογεί... να ξεφυλλίζει... να φέρνει στην επιπρόσηπη των στιγμών εκείνων και του λόγου κάποια στοιβαγμένα χαρτιά, μια υπογραφή, ένα αυθεντικό κείμενο ή ό,τι άλλο... με συνεπαίρει...

Έτσι, στο συμπλήρωμα των δυό χρόνων που πέρασαν, από το χαμό σου, αναθυμάμαι το «σκηνικό» της οδού Ναυπλίου και θωρώ ζωντανά τα τελευταία «κεπεσώδια» της ζωής σου. Αυτό το βαρύτονο, αργόσυρτο «ναίεσαι...» που φέρνει πότε - πότε σ' αυτά μου ο αγέρας της μη-μοσύνης, δεν το ψελίζω με το σφύσιμο της μέρας, ακουμπισμένος σ' απέραντο κρεβάτι σου, στο βάθος του διαμερισμάτος και κουκουλωμένος με τα ικετάσματα στις πλάτες σου, άμυνα στην παγερά της νύχτας, πόσχιζες να «μεταλλάσσες» με την πένα σου, τη γύρη που μάζεψες, σε «μέλι» της ιστορικής αλήθειας.

Το Ημερολόγιο αυτό, με την άφογη αισθητική του εμφάνιση, είναι ένα πρώτο βήμα του Συλλόγου, που έχει την πρόθεση και την θέληση να το συνεχίσει βελτιωνοντάς το έτσι, ώστε να αποτελεί ένα πραγματικό λούκιμα υφάσιν αναμνηστικών φωτογραφιών του χωριού. Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, για την εμπνευση και την επιμελημένη παρουσίασή του, που ασφαλώς θα γίνει με ευχαρίστηση αποδεκτό από όλους.

● ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ: Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου στη συνεδρίαση της 31-10-83 έλαβε μια σημαντική απόφαση. Τη συγκρότηση ενός χορευτικού Ομίλου. Αποστολή του Ομίλου θα είναι να ερευνήσει, να μελετήσει και να βρει τη γνήσια παραδοσιακή μορφή κάθε χορού, τον σωστό ρυθμό του και τη σωστή του έκφραση και να προβάλει την τεχνική καθενός σαν υπόδειγμα για μίμηση στους νέους, ώστε σε κάθε άλλη περίπτωση να στήνεται χορός σωστός, σοβαρός με

έκφραση και λεβεντιά, όπως γίνονταν και παλιά, που η διάθεση για χορό ανάβλυζε πηγαία και «ο χορός καλά κρατούσε» από τον πρώτο ως το τελευταίο. Στους παλιότερους, ζωηρή είναι η ανάμνηση από τους επιβλητικούς χορούς στο «Χοροστάσι», που «ερένονταν» με γνώση και δεξιότητα από τους πρώτους και με αλάθευτο ρυθμό ακολουθούσαν όλοι, έτσι που προβάλλονταν ένα σύνολο που κινούνταν με τάξη στο ρυθμό της μουσικής των οργανοπαίκτων, που γνώριζαν καλά την ιδιαίτερη φύση του κάθε χορού. Το Βρύσοχωρι: έχει παράδοση στους χορούς. Και πρέπει να τηρηθεί και να εξελιχθεί, γιατί ο χορός είναι ένα βασικό στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού. Φανερώνει την πολιτιστική καλλιέργεια του τόπου.

Δεν είναι όμως απλή υπόθεση η λειτουργία ενός χορευτικού Ομίλου. Πολλά προβλήματα θα ανακύψουν και κυρίως οικονομικές δυσκολίες. Απαιτούνται χρήματα. Και χρήματα αρκετά για να ετοιμαστεί ο Όμιλος. Χρειάζονται στολές κατάλληλες που δεν υπάρχουν τώρα στο χωριό, με τη την πυρπόληση από τους γεραμούς. Η αντιμετώπιση των δυσκολιών δεν μπορεί να γίνει από τον Σύλλογο. Πρέπει: όλοι οι πατριώτες, απ' όλα τα άκρα της Ελλάδας να ενστερνισθούν την ιδέα αυτή του Ομίλου, να την κάνουν δική τους υπόθεση και να βοηθήσουν και ηθικά και υλικά, κυρίως, για να υλοποιηθεί η ιδέα σε ένα ευχάριστο αποτέλεσμα, που θα είναι καν-ποίηση και περηφάνεια όλων, όταν ο Όμιλος θα παρουσιαστεί στο πανηγύρι άρτια οργανωμένος.

ΑΔ. Κ.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ:

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ: Πέτυχαν φέτος στις εξετάσεις και μπήκαν σ' ανώτατες κι ανώτερες σχολές ο χωριανός μας:

- 1) Απόστολος Γεωρ. Βασδέκης στο Χημικό Ιωαννίνων.
- 2) Χρήστος Χαράλ. Μπάρκας στη Μαθηματική Θεσσαλονίκης.
- 3) Δέσποινα Βασίλ. Τράμα στην Ιατρική Θεσσαλονίκης.
- 4) Στέλλα Χρηστ. Ρέμου Ακαδημία Νηπγών Καρδίτσας.

Τους συγχαίρουμε ολόθερμα και τους ευχόμαστε ολόψυχα καλή σταδιοδρομία και καλή τύχη. Τους δε ευτυχίζουμε να τους χαιρετούνται.

Ν. ΤΣΙΟΜΙΑΝΗΣ, Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΚΟΠΗ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ

Στις 4 Ιανουαρίου ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασπραγγέλων σε συγκεντρωτική μελάν του έκοψε κι εφέτος Βασιλόπιττα. Δε στάθηκε μόνος τυχερός ο Χριστόφορος Φωτόπουλος που πέτυχε το φλουρί, με και όση Ασπραγγελλίτες παραβρέθηκαν στην τάση φάλας και χαρούμενη γιορτή. Το γλέντι συνεχίστηκε μέχρι αργά τη νύχτα στο καφενείο του χωριού που κει σε κάθε άλλη περίπτωση να στήνεται χορός σωστός, σοβαρός με

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΤΣΙΣΤΑ

Κάτι το ξεχωριστό και το ιδιαίτερο είχαν τα φετινά Χριστούγεννα στην Αρτσίστα.

Απ' την παραμονή αρκετός κόσμος ήρθε να ζήσει Χριστούγεννα στη γεννέτειρά του. Το χωριό με ανοικτές τις αγκαλιές του καρτερούσε (αλήθεια ποιος είπε πως το χωριό δεν είναι όμορφο τούτο τον καιρό;).

Την παραμονή ο δάσκαλος έδωσε με τα παιδιά τον σχολείο, τη δική του γιορτινή νύχτα, με μια μικρή αλλά όμορφη γιορτούλα. Στα παιδιά μοιράστηκαν δώρα από την Ένωση μας, απ' το ίδιο το σχολείο, και από τις κυρίες απόφοιτες της Σχολής (οι οποίες έχουν εγκαταστήσει και βιβλιοθήκη στο χωριό μας).

Η νεολαία είχε φροντίσει να δώσει γιορταστική ατμόσφαιρα, στολίζοντας για Χριστουγεννιάτικο δέντρο ένα κέδρο και γεμίζοντας μπαλλόνια τον πλάτανο στο χάνι.

Η καθημερινή λειτουργία βρήκε όλους τους χωριανούς να λένε «Χρόνια Πολλά» στην Εκκλησία.

Το βράδυ η νεολαία ξεφάντωσε στους ρυθμούς του «ζαγορίσιου» και του «Ντερεβένι» τραγουδιών από κασέτες απ' τα αδέχαστα «Τακούσια».

Αλλά τα Χριστούγεννα πέρασαν και η σκέψη όλων πάει στην Πρωτοχρονιά. Η νεολαία κάτι ετοιμάζει: τ' από νωρίς το βράδυ —ξημερώνοντας Πρωτοχρονιά— μαζεύονται όλοι σε σπίτι - μαγαζιά παίζουν το καθένας τον χαρτάκι.

Στις 12 αντηχούν χαρμόσυνα οι καμπάνες χαρτεψώντας το Κανούνο γιο χρόνου. Ομάδα παιδιών τραγουδάει, στις νύχτες τη σιγαλά «πάει ο παλιός ο χρόνος».

Ευχές παντού ευχές και ελπίδα για τη χρονιά που ανέτειλε.

Η νεολαία με μελλοντικές και καθαρές, τριγύρω δίνει μια άλλη νύχτα καθώς ψέλνει τα κάλαντα στο χωριό.

Παντού κέφι και ξενοασία. Την άλλη μέρα σύσσωμο το χωριό πάει στην εκκλησία, για τη λειτουργία και τη δοξολογία για τη νέα χρονιά. Απ' την εκκλησία όλοι στο σχολείο. Ο σύλλογος νέων κόβει την πίττα του. Σε μια ατμόσφαιρα χαράς και ευχών ο πρόεδρος του συλλόγου κόβει την πίττα. Πρώτα όμως πίττα προς τιμή των νεοεισερχομένων, άδωρο μια τραγιάσκα.

Οι κοπέλες του συλλόγου κερνάνε γλυκά και ποτά στους συγκεντρωμένους. Τέτοιες μέρες όμως η χαρά ανήκει πιο πολύ στα παιδιά. Σ' αυτά μοιράστηκαν δώρα και παιχνίδια. Αλήθεια υπάρχει τίποτε πιο όμορφο στον κόσμο απ' το να βλέπεις τη χαρά ζωγραφισμένη στα μάτια ενός μικρού παιδιού, την ανατολή μάλστα μιας νέας χρονιάς.

Στη συνέχεια αφού ευχήθηκαν όλοι όλους για τη νέα χρονιά, χαρούμενοι πήγαν στα σπίτια τους όπου περίμενε η αρτιστική βασιλόπιττα (κρεατόπιττα, κοτόπιττα).

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

Σ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΚΑΛΩΤΑ: Πικρό, θλιμένο μας ήρθε το μήνυμα από την Αθήνα για τον αδόκητο χαμό του αγαπημένου μας Τάκη Θεμελί που απ' τα εφηβικά του χρόνια ήταν εκεί εγκαταστημένος. Φωτεινό ήταν το πέρασμά του από τούτη τη ζωή και πολύ πονέσαμε όλοι: όσοι νιώσαμε τη μοσχοβολία της ψυχής του, την ακτινοβολία του πνευματικού του κόσμου.

Ο κογενειάρχης στοργικός και ακάματος χάρηκε και καμάρωσε την οικογένειά του στη δημιουργία και ανάπτυξη της οποίας αφιέρωσε τις λαχτάρες του.

Μαζί με την οικογένειά του ψυχή του αγκαλάζε όλους τους συγγενείς, πατριώτες και συναθρώπους που συναντούσε στο πέρασμα του βίου του με καλωσύνη και απέραντη αγάπη δίνοντας απλόχερα όλες τις χάρες κι ομορφιές της καρδιάς του.

Ξέχωρα αγάπησε με πάθος τη γεννέλια γη απ' όπου ξεκίνησε και στην οποία έρχονταν πάντα ταπεινά προσκυνώντας σαν Πρόεδρος και δημιουργικό μέλος της αδελφότητας Καλωτάς, σαν συγγραφέας της ιστορίας των παραδόσεων και της παιδείας δοξαμένης ζήσης της.

Ο θάνατός του αφήνει δυσανάπληρωτο κενό, προ παντός τώρα που ο τόπος μας ακουμπάει σε τέτοιους ανθρώπους που εναρμονίζουν τους καύμούς και τους πόθους τους με την προκοπή του.

Πονούμε όλοι μας και κλαίμε μαζί με τους αγαπημένους του που ορφάνεψαν απ' αυτόν!

Παρακαλούμε το Θεό απαλύνοντας τον πόνο μας να διατηρήσει ολόζωντη στη ψυχή μας τη γλυκιά του μορφή, γιατί έτσι οι προσφιλείς μας νεκροί μένουν αθάνατοι! Δ.Σ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΚΑΒΑΛΛΑΡΙ: Τον αγαπώ μου Νίκο Τόσκα (Ρήγα Φεραίου και Ανεξαρτησίας) που μου χάρισε μια τραγιάσκα ΚΕΡΟ SUN και έτσι θερμαίνω με 1500 δρχ. το δωμάτιό μου χωρίς καπνούς και μυροδίες ευχαρίστη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΣΚΑΣ

Ο σύλλογος πήρε γλυκά και πίττες τάσσης στο χάνι μπροστά στο δένδρο και πρόσφερε σε κάθε ξένο παραδοτικό γλυκά και ευχές.

Το απόγευμα οι επισκέψεις στους Βασίλιδες έκλεισαν τη μέρα της Πρωτοχρονιάς.

Το χρονικό τούτο τελειώνοντας εύχεται σ' όλους τους χωριανούς όπου κι αν βρίσκονται, σ' όλους τους Ζαγορίσιους, στους Έλληνες, και σ' όλο τον κόσμο:

Ευτυχισμένο, δημιουργικό και πάνω απ' όλα ΕΙΡΗΝΙΚΟ 1984».

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΩΝ ΑΡΤΙΣΤΗΣ

ΕΞΩΡΑΓΙΣΤΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΔΟΦΟΥ

Το Δ. Συμβούλιο του Συλλόγου μας που αποτελούν οι: Χωριανοί α-δελφοί Θεοδ. Ιωαννίδη, Πιπίτσα Δούνια - Σμπόνη, Παντελής Ζώης, Παντελής Ζέρβας και ο γαμπρός μας Ευάγγελος Φαρμάκης, πήρε τη σοβαρή πρωτοβουλία να εξασφαλίσει το χρηματικό ποσό για την επίσκεψη της ιστορικής εκκλησίας μας Κοίμη-ση Θεοτόκου που πριν από 20 περίπου χρόνια είχε υποστεί σοβαρές ζημιές και οι ρωγμές της την κατέστησαν ετοιμόρροπη και αχρησιμο-

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΚΗ
ΒΡΑΔΥΑ

Πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 30-12-1983 στην Πρωτοχρονιάτικη εκδήλωση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου «ΑΛΕΞΗΣ ΝΟΥΤΣΟΣ».

Ήταν μια πολύ όμορφη και ξεχω-

ποίητη.

Ήταν τολμηρή η απόφαση γιατί η δαπάνη ξεπερνούσε τα πέντε εκατομμύρια και κανείς από τους αρμόδιους (Υπουργείο Πολιτισμού, Εκκλησιαστικές αρχές κ.ά.) δεν ενδοφόρηκε. Έτσι απευθύνθηκαν στους συγχωριανούς που μένουν στα Γιάννινα, στην Αθήνα, στη Θεσ/νίκη και σε άλλες πολλές.

Η έκκλησή τους βρήκε πλούσια ανταπόκριση και πρώτον και καλύτερο ένα άλλο γαμπρό μας τον κ. Αχιλλέα Εμμανουηλίδη, διακεκριμένο μηχανικό που εκτός από τη χρη-

στή βραδιά για όσους παραβρέθηκαν. Έφαγαν και απόλαυσαν Ζαγοριόνα φαγητά και πίτες. Ήπιαν άφθονο ντόπιο κρασί απ' το ίδιο το βαρέλι. Γλέντησαν, χάρηκαν, τραγουδούσαν και διασκεδάζαν στη μεγάλη και ζεστή αίθουσα του Σχολείου μας. Μια αίθουσα που τη ζέ-

ματική προσφορά ανέλαβε και το τεχνικό μέρος. Οι Σοποτσελιώτες σφείλουν να τους ευγνωμονούν όπως και το Δ. Συμβούλιο του Ριζαρείου Ιδρύματος για την οικονομική προσφορά του.

Οι εργασίες που άρχισα το 1981 τελείωσαν το φετινό Δεκέμβρη και τώρα —πράγμα απίστευτο— η εκκλησία μας λειτουργεί όπως και τον παλιό καλό καιρό.

Πρέπει να προσθέσω την πολύτιμη βοήθεια των μονίμων κατοίκων που με την προσωπική τους εργασία βρισκόταν πάντα στη διάθεση των συ-

σταναν περισσότερο όχι μόνο Καπεσοβίτες αλλά και άλλοι φίλοι μας. Τα παιδιά του συλλόγου έφτασαν Πρωτοχρονιάτικο το περιβάλλον με το πατροπαράδοτο δένδρο και με «αρκουδοπούραρο» και «οξινό» απ' τη «Μεζαρά» του Καπεσοβίου.

Οι παλιοί δεν έχουν να θυμηθούν

το σπιτιού και που χρησιμοποιείται και καμιά φορά για «γιατρικό». Με το υπόλοιπο αγιασμένο νερό ραντίζονται δάφορα διαμερίσματα του σπιτιού, άχυροκαλύδες, κ.λπ.

Δίνουν μεγάλη σημασία στον καιρό που θα κάνει αυτή τη μέρα. Την ημέρα των Φώτων (6 Γενάρη) λένε, πώς πρέπει να είναι καλοκαιρία για να πάει η χρονιά προκομμένη από το ποφή παραγωγής.

Δεν πρέπει καθόλου να θρέξει. Μάλιστα λένε, ότι πρέπει να κάνει τόση ξηρασία, ώστε ούτε «λαγός να μην καταρρήσει στη γή». Λένε μάλιστα με ξμφαση και το παρακάτω δίστιχο για το ζήτημα αυτό:

«Χαρά στα Φώτα τα ξερά και τη Λαμπρή θρεμένη, καλότυχος ο γεωργός πχέει τη γή σπαρμένη».

Ακόμα αυτή τη μέρα λέγονται, ιδιαίτερα από τα παιδιά και οι εξής στίχοι:

«Σήμερα ν' τα Φώτα
καρκαλιέτ' ή κόττα,
πίσ' από την πόρτα.
Κι' έπεσε ή πόρτα
και πλάκωσε την κόττα».

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 6η ΣΕΛ.

με το πυροβολικό του στρατού και έδωσε εντολές μας. Σφηνισθήκαμε και επιβήκε στην... Σανταλφία έπαισα και έσπασαν τα γυαλιά μου. Χωρίς γυαλιά δεν έβλεπα καλά και έπεφτα και πληγνίσαν τα κρυοπαγήματα πόδια μου, τα οποία τα είχα τυλιγμένα με παλιόρουχα γιατί δεν μπορούσα να φορέσω παπούτσια. Πέσε, σήκω εξαντλημένοι από την νυχτερινή δύσκολη πορεία φθάσαμε στην Λαγκαδά. Πέρασαμε το Ποτάμι Σαραντάπορο και φθάσαμε στην Θεοτόκο στον Γράμμο. Την άλλη μέρα ήρθαν εκεί οι Β. Κυράτσης, Θ. Μέλης και γυναίκες από τα χωριά μας. Μετάγε εκεί λίγες μέρες. Οι Β. Κυράτσης, Θ. Μέλης με τις γυναίκες πήγαν να μεταφέρουν τραυματίες. Οι μάχες στον Γράμμο ήταν πολύ σκληρές και οι τραυματίες αρκετοί. Το Γκόλιο - Καμένικ καίγονταν από το πυροβολικό και τα δαρέλια δενζίνης που έριχναν τα αεροπλάνα του εχθρού. Μας πήραν μυρωδιά τα αεροπλάνα και άρχισαν να πολυβολούν πετώντας χαμηλά γιατί οι αντάρτες δεν είχανε αντιεροπορικά και πουφένανγαν τα αεροπλάνα με τα όπλα. Την νύχτα αναγκασθήκαμε να μετακινηθούμε. Το πρωί πάλι μας αντλήθηκαν και πάλι άρχισαν να βομβαρδίζουν στο βάθος όρους κρυβόμασταν. Οι ικανοί για στρατιωτική υπηρεσία πήγαν στο μέτωπο. Οι άνδρες πουωθηθήκαμε για το στρατόπεδο των γυναικοπαίδων κοντά στην Αητομλίτσα. Την νύχτα πάλι πέρασαμε κοντά από τμήματα στρατού. Μας ακιλήθηκαν και έβαλαν με το πυροβολικό. Με την φυγή στο σόμα για να μη μας πιά-

σαν φθάσαμε στο στρατόπεδο με τα γυναικοπαίδια.

17 Αυγούστου 1948 η φάλαγγα των γυναικοπαίδων ξεκίνησε την Αλβανία. Δρασκελίζοντας τον Γράμμο αποχωρείται ίσως για τελευταία φορά στην θρυλική Πίνδο, την πατρίδα μας Ελλάδα, τα οποία με το αίμα του λαού μας βούνη της Πίνδου, στο πατριωτικό έλεο 1940—41 στην εθνική αντίσταση 1941—44 και στον εμφύλιο πόλεμο 1946—49. Μερικοί από μας με διαρκυμένα τα μάτια πήγαμε μαζί μας λίγο χιόνια Ελληνικά. Η φάλαγγα προχωρεί διασπασμένη στην Αλβανία γιατί ο μοναρχοφασιστικός στρατός πλησίαζε στα σύνορα της Αλβανίας και υπήρχε φόβος να μας πιάσει αιχμαλώτους. Μεταφορτωμένα τα ρούχα, πρόφσμα και καβόλα τα μικρά παιδιά, τους ρόντους, γρηές, και τους άρρωστους. Πίσω μένανε εκείνοι που μπορούσαν να περπατήσουν. Ανάμεσα σε αυτούς είμωνα και εγώ. Τα κρυοπαγήματα δεν φορούσα παπούτσια. Τα πόδια τα είχα τυλίξει με πανιά. Περπατώντας ίσα θράχια του Γράμμου τα πανιά κάτω και τα γυμνά πόδια πληγνίσαν και δεν μπορούσα να περπατήσω. Τί θα μας πιάσουν οι μπουραντάδες. Ύστερα από πορεία αρκετών ηφθάσαμε στο Αλβανικό χωριό Λεμπόνα κοντά στην Ερσέκα. Εκεί υποδέχθηκε αντιπρόσωπος των Αλβανικών αρχών. Ήταν Αρβανόλαχος και κουβέντιασε στα θλάχικα. Εκεί μαζίεθηκαν όλα τα κορίτσια από την επαρχία Κόννσας. Ζαγορίου.

Πηγή επεξεργασίας ξύλου

Από που ξεκινήσαμε που φθάσαμε και τι προσδοκούμε

● ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ●

ΒΟΒΟΥΣΑ:

Όπως είναι γνωστό η Βοβούσα είναι ένα από τα πιο απομαρυσμένα χωριά της ορεινής περιοχής της Πίνδου.

Κατά παράδοση, εδώ κα εκατοντάδες χρόνια κύριο επάγγελμα των ανθρώπων που έζησαν και ζουν εδώ είναι η επεξεργασία ξύλου, θα χρειασθεί λοιπόν να κάνουμε μια μικρή αναδρομή για να δούμε τις φάσεις που πέρασε ο τρόπος επεξεργασίας του ξύλου μέχρι σήμερα.

α) ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΑΜΕ: Όπως ακούσαμε από τους παππούδες μας και τους γονείς μας, τα πρώτα χρόνια που άρχισαν οι κάτοικοι του χωριού μας να ασχολούνται με το δάσος ο τρόπος και οι συνθήκες με τις οποίες εκμεταλλεύονταν το ξύλο ήταν σκληρές σε αφάνταστο σημείο και αντίθετες σε σύγκριση με τις σημερινές συνθήκες.

Τα πεύκα σε κείνο τον καιρό τα κόβανε με το απλό τσεκούρι, για να δάσουμε μια μικρή ιδέα της προσπάθειας των υλοτόμων να κόψουν ένα πεύκο σας λέμε ότι: χρειαζότανε δουλειά μισής ίσως και περισσότερο ημέρας, γιατί κατά πλειοψηφία η διέμετρο των πεύκων ξεπερνούσε το μέτρο.

Για να μεταφερθεί αυτό το πεύκο στον τόπο της επεξεργασίας του έπρεπε να τεμαχισθεί πάλι με το τσεκούρι και να γίνει κούτσουρα, οπότε κάθε κούτσουρο ήθελε πάλι μισή μέρα δουλειά, μετά από τον τεμαχισμό των δένδρων έπρεπε τα κούτσουρα να συγκεντρωθούν στο σημείο της επεξεργασίας και καλά όταν το έδαφος ήταν στρωτό όταν όμως ήταν ανώμαλο τότε χρειαζότανε να φτάσουν τον λεγόμενο ξυλόδρομο και έπρεπε πάνω σε τρία ξύλα να μεταφερθούν τα κούτσουρα με την βοήθεια του τσεκουριού και μόνο να περάσουν από βάρσθρα και γεμρούς και χρειαζότανε τότε προσοχή και αυτοσυγκέντρωση διότι ένα μικρό γλίστρημα μπορούσε να στοιχίσει την ζωή των υλοτόμων, μάλιστα σε μιά όπως μας έχουν πει γεροντότεροι έχει συμβεί ένα τέτοιο ατύχημα στο παρελθόν.

Μετά την συγκέντρωση των κούτσουρων κάναμε το πατάρι ύψος 2 μέτρα μήκος τέσσερα μέτρα και πλάτος δύο μέτρα και από την εγκατάσταση αυτή κάναμε παρέλαση όλα τα κούτσουρα. Το σχίσμο γινότανε από δύο υλοτόμους ένας επάνω στο πατάρι και ο άλλος κάτω στο έδαφος κρατώντας το χειροπρίονο. Χαράζαμε με σπάγκο χρωματιστό τις διατομές που θέλαμε στο ξύλο και άρχιζε το σχίσμο. Για κάθε ράμμα στο σχίσμο χρειαζότανε περίπου μισή ώρα ανάλογα με τη διατομή του ξύλου. Ας αναλογιστούμε τώρα πόσος ιδρώτας χυνότανε μέχρι να γίνουν τα κού-

τσουρα σανίδια.

Αφού τελείωνε το σχίσμο είχανε σερά τα ατέλειωπα καραβάνια με μουλάρια που για να μεταφέρουν την ξυλεία στην αγορά των Ιωαννίνων χρειαζόμαστε δύο μέρες να πάνε και δύο μέρες να γυρίσουν.

● ΝΕΡΟΠΡΙΟΝΑ: Όπως κάθε επάγγελμα έχει την εξέλιξη του έτσι συνέβη και σε μας με το επάγγελμά μας. Μετά το χειροπρίονο που αναφέραμε, άρχισε και δω η επεξεργασία του ξύλου να γίνεται με τα νεροπρίονα.

Τα νεροπρίονα είναι οι πρόδρομοι των σημερινών υδροηλεκτρικών εγκαταστάσεων στηρίζονται στην ίδια μέθοδο παραγωγής έργου, με κινήτηριο δύναμη το νερό. Μετά το 1912 που άρχισε η μετανάστευση στην Αμερική πολλοί από τους δικούς μας γύρισαν γρήγορα, φέροντας μαζί τους τις λεγόμενες κόφτρες. Τις κόφτρες τις χρησιμοποίησαν για το κόψιμο του πεύκου, και μας απάλαξε από το τσεκούρι με μεγαλύτερη απόδοση.

Τα νεροπρίονα λοιπόν έπρεπε να είναι σε σημείο τέτοιο ώστε το νερό που θα συγκεντρωνότανε στα λεγόμενα καζάνια να είχε την δύναμη για την κίνηση του νεροπρίονου. Όσο μεγαλύτερη ήταν η απόσταση από το καζάνι μέχρι τη ρόδα του νεροπρίονου τόσο μεγαλύτερη δύναμη είχε.

Για να φέρουμε το νερό χρειαζότανε να γίνει αυλάκι εκατοντάδες μέτρα, δουλειά αρκετών ημερών, ανάλογα με το έδαφος. Το νεροπρίονο έφερε μεγαλύτερη παραγωγή, καλύτερα βγαλμένο το ξύλο, ποικιλία διαστάσεων και βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Στα πρώτα αυτά δούλευαν πέντε έως οκτώ άτομα υλοτόμοι, ο αρχιμάστορας που ήταν και υπεύθυνος για την λειτουργία της εγκαταστάσεως, οι άλλοι ασχολούντο με την μεταφορά, το κόψιμο και την πρίση των ξύλων. Μέχρι που δρόθηκαν οι δασκοί συνεταιρισμοί όλοι οι υλοτόμοι δούλευαν σε διάφορους ξυλειμπόρους, μετά όμως δουλεύαμε για τους εαυτούς μας. Δεν υπήρχε δάσος, ρεμ-ματιά και λαγκάδι—όσο άγρος τόπος και εάν είναι—που να μην υπάρχουν κατάλοιπα από παλιές εγκαταστάσεις από πρόνοια.

● ΠΕΤΡΑΙΛΕΟΚΟΡΔΕΛΕΣ: Φθάσαμε στην τελευταία φάση που οι κορδέλες κινούνται με πετρέλαιο και το κόψιμο των δένδρων γίνεται με τα γνωστά σε όλους αλισσοπρίονα απόδοση μεγάλη, ποσότητα τέλει και μειωσή του συντελεστού πρίσας στο ελάχιστο, συγκεκριμένα στα νεροπρίονα από τα 100 κ.μ. κούτσουρα βγαίνουν σανίδα μόνο τα 65 κ.μ. ενώ στις προκορδέλες βγαίνουν 75 έως 77 κ.μ., όλα αυτά εξηρηθήσαν τους υλοτόμους του χωριού μας. Όμως τώρα που η

σύγχρονη τεχνολογία της επεξεργασίας του ξύλου την έχει εργοστασιοποιήσει και κυρίως που η χώρα μας είναι μέλος της Ε.Ο.Κ., πιστεύουμε ότι βρισκόμαστε στο κατώφλι: ΝΕΩΝ ΚΑΙΡΩΝ.

Οφείλουμε να αλλάξουμε νοοτροπία και μέθοδο εργασίας, πρώτα πρέπει να εκμεταλλευτούμε τα κίνητρα του νόμου 1262 και 1360)83 καθώς και την πρόταση της Ε.Α.Ο. για δημιουργία σύγχρονης μονάδας.

Είμαι απόλυτα βέβαιος ότι μια σύγχρονη μονάδα στο χωριό μας θα έχει επιτυχία για τους εξής λόγους: 1) Υπάρχει εργατικό δυναμικό με γνώσεις στη δουλειά και εργατικότητα. 2) Αυτό υπόσχονται τα βραβεία από το Υπουργείο και από άλλες υπηρεσίες για την επεξεργασία του ξύλου πούχε πάρει ο συνισμός μας μέχρι σήμερα και οι διάφορες ιδιοτικές μονάδες που έχουν γίνει στο χωριό και δουλεύουν και καλά και με λεπτομέρεια πάνω στο ξύλο. 3) Η πρώτη ύλη για μας είναι δωρο της φύσης γιατί το χωριό μας είναι πνιγμένο στο πεύκο.

Εύχομε τα γραφόμενά μου να πραγματοποιηθούν γιατί μόνο έτσι θα κρατήσει τους ανθρώπους του αυτούς ο τόπος και ίσως να φέρει και πολλούς άλλους.

ΒΟΒΟΥΣΑ 14-12-1983
ΧΡΟΝΗΣ ΔΡΟΥΓΙΑΣ

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ:

Η Κοινότητα Βοβούσας συγχαίρει το χωριανό μας Δημήτρη Αθαν. Νόλλα για τη λήψη του πρώτου Πανελληνίου βραβείου στο διήγημα.

ΑΛΕΚΟΣ ΔΡΟΥΓΙΑΣ

Πρόεδρος

Το παιδί μας Ηρακλή Τζόκα που πήρε το πτυχίο του από τη Γυμναστική Ακαδημία Αθηνών με λίαν καλώς, συγχαίρουμε ολόψυχα και του ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Οι γονείς του:

ΝΙΚΟΣ και ΜΑΡΙΝΑ ΤΖΟΚΑ

Στον ανεψιό μου Ηρακλή Τζόκα που αποφοίτησε από τη Γυμναστική Ακαδημία Αθηνών εύχομαι από καρδιάς υγεία και καλή σταδιοδρομία.

Η θεία του:

ΕΥΛΑΛΙΑ ΜΙΟΓΚΑ

ΕΥΧΕΣ

Οι Αγγελολιάννηδες εγκαταστάσαν, στο Τσεπέλοβο, το θαμνώσιο σπιτικό τους, μαζί με φίλους και χωριανούς, την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, με εκλεκτούς μεζέδες, σαμπάνια και άλλα κρασιά.

Οι φιλοξενούμενοι τους ευχήθηκαν να νάναι το σπιτικό τους κάστρο της Υγείας, της χαράς, της ευτυχίας.

Με τη σειρά μου τους το εύχομαι κι εγώ μ' όλη μου την καρδιά.

Κι' εμένα μου «Κονόμε» το έκανες το θαύμα σου, έκανες τον Αγγελολιάννη φανατικό Τσεπελοβίτη. Ε.Γ.

ΕΙΣΦΟΡΕΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

700 ΔΡΑΧ.

Καπρίτσιος Ιωάννης

Τσίπη Ιουλίνα

Τσολάκης Εύδοξος

600 ΔΡΑΧ.

Κατσαδής Ιωάννης

Τζούρδας Μ. Αριστέιδης

Τζούρης Άλκης

500 ΔΡΑΧ.

Αναστασάδης Αν. Λεωνίδας

Βάμπζος Αθανάσιος

Βασίλης Κ. Θέμα

Δημακόπουλος Β. Δημήτρης

Δούβλης Β. Γεώργιος

Δούκας Ελευθέριος

Δούκας Αθανάσιος

Ζωίδης Μιλτιάδης

Ιγνατιάδης Κ. Γεώργιος

Καμπάκης Χρυσίτσα

Καραγιάννης Θωμάς

Καραγιαννόπουλος Χρυσ.

Καφέτσιος Ιωάννης

Κουμπάρος Γ. Τάκης

Κουνάβης Δ. Αλέξανδρος

Κώστα Αγγελική

Λαμπρίδης Αναστάσιος

Λένης Κ. Αχιλλέας

Μάντζαρης Εμμανουήλ

Νουσαδής Δημήτριος

Οκονόμου Γ. Ελένη

Παπαθανασίου Ευαγ. Ελευθέριος

Παπαθανασίου Ευαγ. Ευρ.δίκη

Ρούκας Ι. Κωνσταντίνος

Ραϊλός Β. Κωνσταντίνος

Πολυμέρης Ι. Γεώργιος

Σακκά Ι. Βούλα

Σακελλαρίδης Θεόδωρος

Σιούρης Μενέλαος

Σκαμνέας Β. Γεώργιος

Σκέντος Γ. Αθανάσιος

Σκλάβης Κωνσταντίνος

Σουσιόπουλος Αθανάσιος

Τόσας Ιωάννης

Φιλίδης Ηλ. Γεώργιος

Χατζής Φίλιππος

Χρόνης Γεώργιος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΑΡΩΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΣΟΣ

ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

Ιωάννινα: Λόρδου Βύρωνος 21

Τηλ. (0651) 26.266 και 26.088

Υπεύθυνη Διευκρίνισης:

ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ

Τυπογραφείο: Γ. Δούβαλη

Ε. Άποστόλου - Κ. Πασχάλη

28 Οκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544

Το ποσό της ετήσιας

αυτονομίας προαιρετικό

Ε.Γ.

Κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ:

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Ο κ. και η κ. Άρη Γ. Τσιουμάνη έγιναν γονείς και χαριτωμένη κοπελούλας.

Ο κ. και η κ. Κώστας Ν. Τάγια έγιναν γονείς και δεύτερου κοριτσιού. Ναι τους ζήσουν.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ:

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Αρραβωνιστήκε η Τσεπελοβιτοπούλα Φρειδερίκη και ο Κορίνθιος Κώστας Γκιέρικης.

Καλά τους στέφονται και στους δικούς τους θερμότατα συγχαρητήρια.

Ε.Γ.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Η ανιψιά μας Όλγα Βασιλείου Σακελλαρίου αρραβωνιάστηκε με το Βασίλειο Αρμενιώτη υπάλληλο Εθνικής Τράπεζας.

Τους ευχόμαστε ολόψυχα καλά στέφονται και κάθε ευτυχία. Στις οικογένειές τους τα θερμά μας συγχαρητήρια.

Οικογ. **ΧΡΙΣΤΟΔ. ΜΑΤΣΟΥΛΗ**
Οι Τσερβαριώτες απ' τα Γιάννενα τους εύχονται καλά στέφονται.

ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

ΓΑΜΟΙ:

Έγινε η σπέση του συνεργάτη μας Γιάννη Κοραγιάννη από τους Ασπριαγγέλους και της Γεωργίας Βλαχοπούλου από το Δίλοφο. Στο ωραίο παρισταμένο, λατταισθητο ζευγάρι ευχόμαστε ανθάσπαρτο βίο.

Η Συντακτική Επιτροπή

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ: Έγινε στη Ναύπακτο τον παραπάνω μήνα ο γάμος του Γιώργου Στεργίου, δάσκαλου από το χωριό μας, με την ελκτική της καρδιάς του Βάσω Πατσαούρα, υπάλληλου στο ΙΚΑ, από τη Ναύπακτο. Να μας ζήσουν.

ΗΛΙΟΧΩΡΙ: Δύο ευτυχισμένοι γάμοι έγιναν τη Δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων.

— Ο Αντώνης Γ. Μπούλτης παντρεύτηκε με την Τσεπελοβιτοσία Λεμονιά Πάσχου. Κουμπάρος ο ιατρωματικός Γ. Πολυμέρης.

— Η Αμαλία Δημ. Πολύζου παντρεύτηκε με τον Λάκη Σταυρόπουλο. Να ζήσουν ευτυχισμένοι και με πολλούς απογόνους.

Οικογένεια: Γ. ΠΟΛΥΜΕΡΗ

ΝΕΓΑΔΕΣ: Στους αγαπητούς μας Γιώργο Δ. Φύλα και Μαρία Ι. Δημοπούλου γαμπρούς, που παντρεύτηκαν στη Θεσσαλονίκη ευχόμαστε να ζήσουν ευτυχισμένοι και χαρούμενοι.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ο χωριανός μας Σπύρος Κων. Οικονομίδης και η γυναίκα του Κατίνα πάντρεψαν στην

Αθήνα την κόρη τους Λευκοθέα με τον Δημήτρη Θεοφ. Τσιλιγγίρη.

Θερμές ευχές από την Ένωση Αποδήμων Ελαφιοτόπου.

Έγινε τον παραπάνω μήνα (Δεκέμβριο 1983) στην Αθήνα η σπέση της Ευγενίας Α. Τσιουμάνη (Τζένης) μετά του κ. Γιάννη Ν. Σπέντζα.

Στα μόπανττρα ευχόμαστε υγεία, ευτυχία και μακροχρόνια ευεξία.

Το Δ.Σ. της Αδελφ. Κουκουλιωτών

ΒΟΒΟΥΣΑ: Τα Χριστούγεννα στο Μητροπολιτικό Ναό με τις ευλογίες του Μητροπολίτη Ιωαννίνων κ. Θεοκλήτου έγιναν οι γάμοι της συγχωριανής μας καθηγήτριας Σουλτάνας Νίκ. Πέτρου με τον καθηγητή Χρήστο Παπαδημητρίου από τη Θεσσαλονίκη.

Το βράδυ οι 250 προσκεκλημένοι γλέντησαν στο Μπαρμπα - Θωμά κατά τα Βαβουσιώτικα έθιμα μέχρι το πρωί.

Στο ευτυχισμένο ζευγάρι ευχόμαστε να ζήσουν ευτυχισμένοι και σίτους γονείς τους χαρούμενοι πατιούδες.

ΘΑΝΑΤΟΙ:

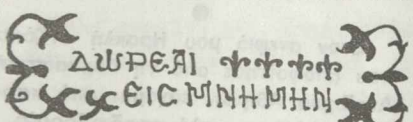
ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ: Πέθανε στα Γιάννενα και κηδεύτηκε στο χωριό μας η Αντιγόνη Θεοφ. Τσιουμάνη 95 χρόνων. Τα παιδιά της Σπύρος, Αλέκος και Ισμήνη συλλυπούμεθα εγκάρδια.

ΝΕΓΑΔΕΣ: Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα η παλιά Ζαγορίσια Ελπίδα Κούρη το γένος Σάρκα 97 χρόνων.

Τα παιδιά της Αλέκος και Νίκο συλλυπούμεθα εγκάρδια.

κ.κ.

Πέθανε σε ηλικία 69 ετών και κηδεύτηκε στους Ασπριαγγέλους η νοικοκυρά Καλλιόπη Κλ. Βαριαδίνη. Τους συγγενείς της συλλυπούμεθα εγκάρδια.

● Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

★ Ο κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΡΙΤΣΟΣ** και η θυγατέρα του **ΒΙΚΤΩΡΙΑ** προσέφεραν **ΠΕΝΤΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δραχμές εις μνήμη της πολυαγαπημένης συζύγου και μητέρας **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ Ε. ΠΡΙΤΣΟΥ**.

★ Η κ. **ΣΛΑΒΚΑ Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ** προσέφερε **ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δραχμές στη μνήμη του συζύγου της **ΑΓΓΕΛΟΥ**.

★ Ο κ. **ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΒΑΡΑΔΙΝΗΣ** και τα παιδιά του **ΤΑΚΗΣ** και **ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ** προσέφεραν **ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δραχμές στη μνήμη της συζύγου και μητέρας τους **ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ**.

● Η Σ.Ε. τους ευχαριστεί.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ένας ένας φεύγουν οι γέροι, που είναι η ζωμπανή παράδοση του τόπου μας. Πάει κι ο Θεοφάνης Τσαβαλιάς, στα αχδόντα του χρόνια.

Καλώς, νοικοκύρης. Σκληρά δούλεψε για ν' αμαρτήσσει δύο κόρες και τρεις γιούς, και να τ' αποκαταστατήσει.

Ως τα τελευταία του γι' αμαρτία μολούσε και με τη λαχτάρα των, που δε μπορούσε πιά, να ται φροντίσει από χρόνια τώρα, έκλεισε για πάντα τα μάτια του.

Η Πολυξένη του, τα παιδιά του, οι υψάδες του μα και τα εγγόνια του τον φρόντισαν με σποργή και απάληναν τον πόνο απ' την αριωσσία του.

Τώρα αμαρτίζεται στον Ά - Θεό μας. Ο Θεός να τον συγχωρέσει, να τον αμαρτίζει και να παρηγορήσει τους δικούς του.

Ε.Γ.

ΒΙΤΣΑ: Πέθανε πρόσφατα ο ανωνόβιος συγχωριανός μας Αρσιπείδης Ζαφείρης. Ζούσε μόνιμα στο χωριό μας. Έκλεισε τα μάτια του αφού είδε τον βαφτισμό του να ιερραβωνιάζεται εκπληρώνοντας έτσι εν μέρει την μεγάλη του επιθυμία, πριν πεθάνει να τον δει παντρεμένο και παικτοποιημένο. Στους δικούς του τα πιο θερμά συλλυπητήρια.

Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας

ΕΚΔΡΟΜΗ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΑ
ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΡΩΤΙΚΑ
ΣΥΝΟΡΑ

Η Ελληνική Περιηγητική Λέσχη οργανώνει για τις ημέρες του Πάσχα μεγάλη εκδρομή - προσκύνημα στα όμορφα χωριά μας και στα αμαρτωβωμένα βουνά των Βορειοηπειρωτικών μας συνόρων.

Ξεκίνημα από την Αθήνα τη Μ. Παρασκευή 20.4.1984 και επιστροφή το Σάββατο 28.4.1984. Κεντρικό και Δυτικό Ζαγόρι, Κόνιτσα, Πωγωνί, γύρος της Ηπείρου περιλαμβάνονται στην περιήγηση με βάση την Αρίστη, όπου οι εκδρομείς θα διανυκτερεύουν στα «ενοδοχεία του χωριού», δηλαδή «σπου Ζήση» και «σπου Αμαλία», και θα παρακολουθήσουν το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής στο Βοϊδομάτη.

Θα ξεναγήσει όλη τη διαδρομή ο καθηγητής Φώτης Πέτσας, Γενικός Γραμματέας της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης, και άλλοι ειδικοί στα κατά τόπους θέματα.

Οι θέσεις είναι περιορισμένες. Τηλεφωνήστε από τώρα στα τηλέφωνα 5240854 ή 5248690.

ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ
ΥΠΑΛΛΗΛΟΥ

Απεχώρησε από την υπηρεσία με τον βαθμό του Διευθυντού Β' ο κ. Γεώργιος Δ. Τσεκούρας Υπάλληλος του Υπουργείου Δημ. Έργων, ύστερα από 38 έτη πραγματικής συνταξίμου υπηρεσίας, διατηρώντας «επί τιμή» τον τίτλο της θέσεώς του.

3.000 ΔΡΑΧ.

Τζοβαΐρη Κίτσα

2.000 ΔΡΑΧ.

Βασδέκης Απ. Κων/νος
Γένης Χριστόφορος
Δόνος Γ. Ανδρέας
Καλλιδη Χρ. Λουκία
Λάγκε Δημήτρης
Χαδόλιας Νικόλαος

1.500 ΔΡΑΧ.

Αποστολίδης Τάσης
Γένης Ιωάννης
Γούσης Αλέξανδρος
Πελεκούδας Α. Στέφανος

1.000 ΔΡΑΧ.

Αποστολίδης Πέτρος
Βλαδίκ Ιππολίτη
Βούρβος Θ. Παναγιώτης
Βούρδας Μ. Ξενοφών
Γερονίκου - Δαρίτσας Μαρ.
Γκράτζιος Αγαμέμνων
Γκουρίδης Παπαρηγόρης
Γουνόπουλος Δ. Χρυσ.
Δερβένης Κων/νος
Δερδεμένη Σ. Μαρία
Διαμάντης Απ. Κων/νος
Δραύνης Δημ. Αλέξανδρος
Ζαμπόπουλος Κώστας
Ζομπουλής Απόστολος
Ζούμπου Σ. Αγγελική
Ηλιάδης Γ. Αναστάσιος
Καράσα Ευμορφία
Κόκορου Γρ. Ανθούλα
Κόκορος Μ. Γρηγόριος
Κοντονάσιος Σ. Θεόφωλος
Ματσόπουλος Γ. Κων/νος
Μουτσόπουλος Μ. Νίκη
Πασχάλη Παν. Ευθαλία
Ράπτης Εμμανουήλ
Ρωμανέλης Γ. Ιωάννης
Σεπετά Π. Ευνομία
Σίμος Κώστας
Σουρέλη - Ταμπάκη Ρωδάνθη
Σκαμνέλος Β. Ανδρέας
Στάρας Κλέαρχος
Τσατσόπουλος Θ. Σπύρος

850 ΔΡΑΧ.

Δαρίτσας Χρήστος
Σουκουβέλος Απόστολος

ΣΥΣΤΑΣΗ

Όσοι συνδρομητές μας διαπίστωσαν πως δεν αναγράφονταν κατά την αποστολή του προηγούμενου φύλλου ή ήταν λαθεμένος ο γένος ταχυδρομικός κωδικός αριθμός τους, να μας τον γνωρίσουν αμέσως. Υπάρχει ο κίνδυνος να μη λαβαίνουν εγκαίρως ή και καθόλου την εφημερίδα μας στο μέλλον.